

AZ ÁRULÓ ÍRÁS

HOGYAN LÁTTA
AZ ÍRÁSSZARÉTO?

NÉGY ÉVTIZED ÉRDEKES TÖRTÉNETEI

ÍRTA:

iglói SZONTAG HEMIL

kincstári főtanácsos,
állandó bírósági és államrendőrségi
hites írás- és gépirásszakértő

1942

RÓZSAVÖLGYI ÉS TÁRSA KIADÁSA

*Minden írás áruló lehet.
Ha írunk, írjunk becsülettel,
írásunkat soh'se tagadjuk meg.*

ÍRÁSSZAKÉRTŐ LETTEM

Svájcba áthúzódott a salzkammerguti Schnürl-regen. Már négy napja esett. Mikor elállt, az ágakon és leveleken megtörve árny és fénycseppek csillogtak.

L. hamburgi orvosprofesszor összehajtogatta írásait.

— Látja, fiatal barátom, minden írásösszehasonlításnál vegyesen találhatók negatívumok és pozitívumok. A szakértő mérlegel és jelentőségük szerint ítél. Tudja ő is, hogy a kézírás nem nyomtatás, így nem lehet mindig egyforma. Nem a kéz ír, hanem az agy. Magyarországon is bizonyára van írásszakértő. Nem írták ők ezt meg?

— Nem — feleltem. Pedig, mint egyik legnagyobb takarékpénztárunk tisztviselőjének, csekkek, váltók, utalványok aláírásait kell vizsgálnom. Semmi sem érdekel annyira, mint éppen az a biztos alap, amelyen az írások elbírálhatók.

Az orvostanár felszólított, hogy menjünk át a szemközti nagy szállodába uzsonnára. Ott a

zenekar éppen olyan könnyedséggel próbálta legyőzni a ritmust, mint az a bulldog, aki csont helyett gumidarabot vett szájába. Kibírhatatlan volt. Otthagytuk a zajos helyiséget és átültünk a csendes, üres társalgóba.

— Nincsen két egyforma gondolkodású ember és így nincsen két teljesen egyformán író sem — folytatta az előbb felvetett tornát a professzor. — Az írásjegyeknek a kisagyban elraktározott emlékképeit az írásidegek mozgása vetíti a papírra, minden embernél más és más egyéni sajátságok mellett. Ezeket kell megfigyelni és felismerni, akkor aztán biztos alapot kapunk a helyes írásvizsgálathoz. Legyen szíves, közölje velem a budapesti bírósági írásszakértőknek nevét, foglalkozását és címét, szeretnék velük levelezni.

— Azt tudom, — feleltem — hogy van köztük középiskolai énektanár, két könyvvitel-tanár és egy volt újságíró. Nálunk ugyanis a könyvszakértőket szokták megbízni írásszakértéssel is. Vidéken pedig a szépírástanítókat.

Az én németem megcsóválta ősz fejét, majd azzal lepett meg, hogy megkérdezte, nem akarok-e mélyebben behatolni az írásvizsgálatok ismereteibe? Ő szívesen ad ajánló leveleket a laboratóriumokba.

Örömmel elfogadtam. Ha nem kapom ezt az ajánlatot, talán sohase lettem volna írásszakértő. Akkor még úgy éreztem, hogy örültség ugyan

ezzel passziózni, de ha nem teszem meg, egész életemben sajnálni fogom.

Ettől kezdve három éven át, többször több hétig, reggeltől éjfélig laboratóriumokban, Münchenben, Nürnbergben, Jénában, Heidelbergben írásvizsgálati tanulmányokkal foglalkoztam. Később is sűrű levelezésben állottam szakemberekkel. Szakmunkákat olvastam. Akkor pedig, mikor a drezdai laboratórium tökéletes vizsgálati módszerei szemem elé tárultak, nem egyszer már halvány, keskeny, szürke fénysáv jelezte a reggelt ablakom redőnyei között, amikor letettem kezemből a hivatalos kísérleti jegyzőkönyveket és eloltottam a lámpát.

Hányszor mulasztottam el fiatalembereket vonzó egyéb mulatságot mindezekért! De nem sajnálom. Nincsen nagyobb élvezetem ma sem, mint írásokat vizsgálni.

Világosság, tér, levegő bontakozott ki koponyám csontja mögött. Tisztán láttam immár, mi minden szükséges a tökéletes írásvizsgálathoz.

Atyám tekintélyes orvos, az orvostanárokból álló közegészségügyi tanács tevékeny tagja volt. Tőle magánúton megtanultam mindazt, ami az írással kapcsolatosan az emberi szervezetből tudnivaló volt. Vendégszerető házában a legkiválóbb művelt elmék találkoztak. Már kisfiú ke romban sokat ellestem tőlük. Drezdában pedig megtudtam, hogy nem elégséges a számtalan finom műszer birtoklása: azt is kell tudni, hogy

azok az írásvizsgálat sok-sok száz; irányú kérdéseinél mikor, mihez, miként használhatók.

Beadványokkal ostromoltam a minisztériumokat, hogy a műszereknek legalább a pénzhamisításoknál és egyéb bűnesetek kiderítésénél is használható részét szerezzék be és hogy azokat szakemberek segítségül vehessék. Hiába! Az áldozatot magamnak kellett vállalnom. Sok-sok hold föld árába kerültek műszereim.

Kineveztek írásszakértőnek az egyik törvényszékhez, majd, miután működésem megtetszett, átvett a többi is, és én a rendőrségi nyomozásokban is, lemondva minden díjazásról, segítettem.

Vizsgálati módszereim, az alapok, amelyeken az írásvizsgálati szakvélemény felépül, bírói körökben lassan-lassan ismeretessé váltak és megdöntötték az írásvizsgálat bizonytalanságába vetett addigi tévhitet. Tévedni azonban emberi dolog. Tanítómestereim is tévedtek. De ma már, a harminchét év alatt végzett mintegy nyolcezer hivatalos vizsgálatom után, amelyek közül mindössze tizenhét bizonyult tévedésnek, meg kell hajtanom a zászlót a külföldi, főleg német grafo-métrikusok tudománya előtt.

Ismeretes, hogy még a rendőrség is milyen sokszor téved, ha a felelősségre vont ember megszólalásig hasonlít a lefényképezett bűnösre. Ezt maga Hetényi Imre volt főkapitányhelyettes is megállapítja könyvében. De nincsen ember, vagy szaktudós, aki még sohasem ismert félre valakit vagy valamit. Hányszor tévednek a festmények

szakértői? Hányszor tévednek szimptomákban és diagnózisokban az orvosok? Ezekhez képest elenyésző ritkán téved a kellő képzettséggel bíró írásvizsgáló. Természetesen, ha valakiből hiányzik az egészséges szemlélődés-érzék, akkor nincs mit fejlesszen a gyakorlat sem.

Mégis, mikor tévedhet az írásszakértő, mi okozhatta nálam is az említett tizenhét tévedést?

Erre már tanulmányaim során megkaptam Van den H hollandi írásvizsgálati-laboratórium-vezető válaszát, aki, amikor látta, mennyire bízom a már iskolás koromban is érzett képességemben, hogy mindent, amit papíron láttam, gyorsan, jól meg tudtam figyelni és fel tudtam ismerni, így szólt hozzám:

— Ne bízsa el magát, fiatalember. Ahhoz, hogy az írásvizsgálatoknál ne tévedjünk, megfelelőnek kell lennie mind a vizsgálandó, mind az összehasonlító írásanyagnak. Mennél rövidebb, kisebb a megvizsgálandó írás, annál terjedelmesebbnek kell lennie a másiknak. Mindent el kell követnünk, hogy folyóírást folyóírással, aláírást ugyanazzal az írónnal, tinta-írást ugyanolyannal, tollal, töltőtollal, régi írásokban lúdtollal írt írásokat ugyanúgy keletkezettekkel vehessünk egybe. Az írások a lehetőség szerint egymáshoz közeli időpontokban keletkezettek legyenek, hogy az úgynevezett korbéli változások zavarólag ne hassanak. Sajnos, a szakvizsgálódnak legtöbbször mégis kompromisszumot kell kötnie azzal az anyaggal, amit rendelkezésére bo-

csátanak. Nagyon ritka, hogy mindenképpen megfelelő összevetési alapot kapjon. Viszont éppen olyan ritka, hogy hasonmásos (Doppelgänger Handschriften) írásokkal kerüljünk szembe, próbaírásokat lehetőleg mi vétessük fel, vagy jelenlétünkben vétesse fel valaki. Hiszen a próbaírások mindig elfogultak. Egyetlen egy aláírásból nem is lehet állandósult egyéni jellegsajátságokat megállapítani. Ezért minden szakvélemény csak a szerint értékelhető, hogy milyen anyag állt a szakértő rendelkezésére. Az írásszakértői mindig határozott szakvéleményt kell megkövetelni. Mert azt, hogy „lehetséges“, „valószínű“, — a nem szakember is tudja. Ne nyilatkozzunk azonban, ha az anyag semmiképpen sem elégséges, vagy ha az eset sürgős volta és más okok lehetetlenné teszik a laboratóriumokban történő vizsgálatot. Ha mégis kénytelenek vagyunk ilyen esetekben is nyilatkozni, azt kellő fenntartással tegyük.

Egyik legnagyobb külföldi optikai műszergyár ősz vezetője ezt a tanácsot adta:

A szabadszemmel látott összbenyomás vagy a nagyfokú hasonlatosságok ne tévesszék meg. A górcső boncol és akkor fogja látni, mily csalókák voltak azok. A hasonlóság nem azonoság! Hasonlóságot az általánosan használt formák is előidézhettek, nem pedig az egyéniek. Az összbenyomás ugyan sok-sok apró egyéni írás-sajátságoknak egymásra hatásából alakul ki, mégsem csalhatatlan.

Kétségtelen, hogy a körülmények ismerete, mint mindenben, úgy az; írásvizsgálatoknál sem árt. A per- és bűnügyiratokat ezért szokás kiadni az írásszakértőnek, a nyomozásoknál pedig informálják a szakértőt. Már amikor! Mert például a a biatorbágyi merénylet ügyében éppen az ellenkezőjét tették velem.

A nagyközönség legtöbbszörre összetéveszti az írásvizsgálatot, a grafométriát, a „grafológiával“. A bírósági írásvizsgálat, a grafometria, pozitív ismeret.

Deléstre francia tudós állapította meg, hogy: „Az írás a gondolat materializált gesztusa“. Soha találóbb definíciót nem olvastam. A beszédet sokan — különösen az élénkebb és a keleti fajú népek — gesztusokkal kísérik. A gesztusoknak összefüggésben kell állaniuk a szóban kifejezettekkel. Nem lehet szerelmet vallani elutasító vagy undorító kézmozdulattal.

Azt *is* meg tudjuk állapítani, hogy idegbeteg, agybeteg ember írásával állunk-e szemben. Az írógörcs, a központi idegrendszer különböző zavarái, a paralízis, a rendetlen szív működés, a részleges vagy teljes agrafia esetei, stb. stb., — mind megállapíthatók az írásokból.

Nem célom, hogy ezzel most bővebben foglalkozzam. *Én* most csak érdekes írásvizsgálati eleményeimből akarok *szórakoztató olvasmányt nyújtani*. Azonban ezekből is látható lesz, hogy a hivatásos írásszakértőnek *nem szabad* foglalkoznia a grafológiával.

Közönséges fényképezéssel és a most divatos fotókópiákkal reprodukált írások alapján csak fenntartással lehet szakvéleményt adni. Ezek ugyanis mindent csak egy síkban vesznek fel, hiányzik bennük az a mélység, amelyet szabadszemmel vagy optikai műszerekkel az írásokban láthatunk. Még a stereo-felvételek, melyek plasztikusan mutatkozó fényképezések, sem pótolhatják magát a valódi írást. A lencse helyzete, a lemez fényérzékenysége, a megvilágítás, olyan megtévesztően hathat a látképre, illetve a reprodúcióra, hogy az írásszakértő nem kaphat határozott biztos támpontot.

Előfordult azonban más eset is.

Wohl, wieni dúsgazdag magánzó sok-sok millió aranykoronáról szóló végrendeletét a magyarországi rokonok perrel támadták meg. Végrendelet-hamisításért bűnvádi eljárást indítottak. Slavek Ferenc, a kiváló büntetőjogász, későbbi kúriai bíró, volt ez ügyben a vizsgálóbíró. Én, értesülvén arról, hogy a végrendeletnek csak fotografikus másolata áll az itteni vizsgálat rendelkezésére, figyelmeztettem írásszakértő társaimat, legyenek óvatosak és fénykép alapján ne adjanak szakvéleményt. Hiába óvtam azonban őket: egyik társam mégis vállalta a vizsgálóbíró kirendelését, aki az Osztrák-Magyar Bank egy Hasura nevű bankjegyszakértőjével együttesen rendelte ki őt a hamisított végrendelet vizsgálatára. Terjedelmes munkát végeztek és kötetre menő szakvéleményt nyújtottak be. Nem tudom

a vizsgálóbíró értesült-e igyekezetemről, hogy rávegyem társamat a szakvélemény megtagadására, de tény az, hogy hat héten át egyetlen egyszer sem rendelt ki. Hat hét múlva azonban szenzációként hatott, hogy a fényképmásolatot, amelynek alapján itt Budapesten a vizsgálatot veszték, nem az eredeti és tényleges végrendeletéről fényképezték le, hanem egy, erre a célra külön készített hamisított végrendeletéről! Az eredeti végrendeletet a wieni hagyatéki bíróság nem adta ki és hogy nem adhatja ki, azt tudták a feljelentők is, azért fordultak ehhez a szerintük „ügyes trükk“-höz. Ennek kiderülte után változatlanul sűrűn tisztelt meg a nevezett vizsgálóbíró hivatalos megbízásaival.

Volt idő, amikor a bíróságok az írások tinta-vizsgálatához vegyészeket vettek igénybe; az eredmények azonban nem voltak kielégítők. A teljesen hasonló gyártmányú tinta, hacsak árnyalatokban is, eltéréseket mutatott a vegyi vizsgálatoknál. Ha az a levegő hatása és az oxidáció folytán változott, vagy a beleszállt por megsűrűsítette a tintát, amellyel írtak, a vegyi szakértők azt jelentették: „A reakciók némileg eltérnek“. Azonkívül a színeződések olyan gyorsan változtak, hogy a megfigyelők különbözőképpen látták és írták le.

Közismert, hogy ha húsz ember előtt ugyanazt a jeleneteket játsszatjuk le és később külön-külön kihallgatjuk őket, mindegyik kissé eltérően adja elő a történeteket. Gondoljuk el, milyen

mértékben fokozódik ez, ha pillanatok alatt lebonyolódó reakciókat figyelhettünk meg!

Mégis van olyan írásvizsgálat, amelyet csakis arra kiképzett és magas vegyi képzettséggel bíró egyén végezhet.

Laboratóriumi tanulmányaim során az egyik drezdai vegyi gyárnak német eredetű, de hoímd vegyésze, Ottó Haag, teljes biztonsággal benuattá előttem is a kísérletet, hogy mikor mi többiek hét különböző tintatartóba öntöttünk egy bizonyos fajta tintát és azokat a legkülönbözőbb helyekre helyeztük el olyan tollal együtt, amely lyel csak abból írtak és két hét múlva előzetes titkos megjelölés mellett, bármelyikünk a tintatartókból írt, megmondta, hogy melyik írás melyik tintatartóból származik. Ugyancsak megállapította, amikor három fajta tintával telített, három-három különböző helyen tartott és általunk megjelölt tintatartóból adtunk oda írást, hogy az melyik tintával íródott. Azt még láttuk, hogy valami vegyülettel — hogy milyennel, azt sohase tudtam meg — leolvasztotta a papírról az írás tintáját és az előttem is ismert fényhullámhosszméréssel a spektroszkópban vizsgálta, de hogy aztán miként s mivel dolgozott tovább, az az ő és egyegy társának a titka maradt. Legalább is előttem. Még évekig leveleztem vele, de a háborús állapot megszakította összeköttetésünket. Remélem, hogy lesz idő, amikor még felvehetem vele az érintkezést. Nagy szakértője volt egyébként a titkos tintákkal írt írásoknak is.

A titkos tinták színtelenül vagy alig észrevehető színnel folynak a tollból, de ha azután valamely vegyi vagy mechanikai hatásnak vetjük alá, akkor az írás intenzív színben tűnik elő. Már Ovidius is ajánlotta ezeket a római szépeknek, szerelmi leveleik írásához.

Több kémkedési vizsgálatban magamnak is foglalkoznom kellett azzal, hogy a kémgyanús embernél talált, szabadszemmel láthatóan tiszta papíron áll-e valami írás? Így egyszer a bűnügyi iratok szerint az akkori csehszlovák határ mentén fekvő egyik községnek hadapródként leszerelt segédjegyzője volt a vádlott.

A község lakosainak földjeit a szerencsétlenül meghúzott trianoni határ két részre osztotta. Azok, akiknek földjei cseh megszállás alá kerültek, megunva a csehek szigorú ellenőrzését, lassankint tanyákat építettek földjeik közelében, sőt kisebb falu is keletkezett ott. A két határ között sűrű fűzesekkel szegélyezett patak folydogált. Határőreink észrevették, hogy a gyanúsított egyén a hajnali szürkületben, vagy az esthomályban, összetolható horgászbottal felszerelve fel-felkeresi a magyar patakpartot. Egy ízben meglesték, amint a horgászó bottal, melynek végén dróttal mozgatható csipesz volt, át-átnyúlt a túlsó partra és kövek alól papírlapot húzott át vagy helyezett oda. Mikor egyéb gyanús viselkedésében is rajtakapták, letartóztatták. Átkutatták zsebeit és megtalálták nála az említett üres levélpapírost.

Ultraibolyafény alatt igen halvány írásnyomokat találtam a levélpapíron. Kétségtelen volt, hogy a levélpapíros írást is tartalmaz. A nyomok fluoreszkálása kevéssé zsíros íróanyagra mutatott.

Gondolkoztam, hogy a határmenti kis községben vagy a cseh területen fekvőben milyen titkos tintára tehetek szert az egymással levelezők? Csak olyan lehetett, amely könnyen megszereshető volt és amelynél az írás olvashatóvá tétele meglehetősen egyszerű. Ilyenek a tej, a hígított állapotban lévő nyál és a hígított vizelet...

Az igen forró vasalóval való előhívást nem alkalmaztam, mert kivettem volna a papírost az elégs vagy legalább is a megszenesedés veszélyének. Emlékezve Denstedt szaktanácsaira, hogy az ilyen anyagok avatószer természetűek és ennek következtében az írás helyén mindenféle festék jobban tapad, nagy mértékben vízzel hígított tintába mártottam a levélpapír egy részét. Megszáritás után olvashatóvá vált.

„Marcsa! Ha nem hagyod abba kacérkodást avval a bűdös cseh finánccal, átugrom a patakon és mindkettőtöket összeverlek! Lesz ami lessz!”

Szigorított határzár volt. A szerencsétlen segédjegyzőnek viszonya volt egy túloldalra került férjezett asszonnyal. A kémkedésnek vélt levelezés szerelmi csatározás volt. A segédjegyző értesült, hogy az asszony, mióta elszakadt egymástól, egy cseh vámőrrel udvaroltat magá-

nak, avval táncol folyton a vasárnapi kalákákon. Hát ami azt illeti, kémkedési ügy volt, de a gavallér kémkedett ás asszony után. Csúnya dolog!

Sokszor ugyanilyen egyszerű volt a hamisított régi okmányok leleplezése is, máskor viszont nem volt rá eset, hogy az okmány barnás vagy sárgái antik-színét (esetleg villanymelegítővel) egyenletesen és gyengén történt pörzsöléssel, máskor nikotinoldattal vagy hígított feketekávé oldattal idézték elő. Voltak azonban komplikáltabb papír- és tinta-öregbítések is. Műszereim ezeknél is segítségemre voltak. A papír anyaga például nem felelt meg az okmány keletkezésének időpontjában használt papirosnak. Sejtanyagjai legalább három-négyszer olyan hosszúak voltak, mint amilyen vastagok. Vagy felismerhető volt bennük a lenrongy, kenderrost-, facellulóz, holott nyolcvan évvel ezelőtt ezeket vagy egyáltalában nem, vagy csak tíz százalékban használták a papírgyártásnál.

Néhányszor történelembúvár keresett fel. Egy régi kolostor több száz évvel azelőtti, pergamentra írt vagy állati bőrből készült okmányait hozta el és kérte, hogy a palimpsest eljárásnak nevezett vizsgálattal vizsgáljam meg, mi volt azokon, mielőtt lemosták volna róluk az írást és helyébe a történelmi értékű latin feljegyzést írták?

Igen sikamlós és nagy derültséget keltő eredeti rájegyzés vált ott olvashatóvá! Úgy jártunk

vele, mint amikor az angol süketnémákat elvitték a moziba az akkor még néma filmhez. A legdrámaibb s idegrázó jelenetnél a szegény sükettek harsányan kacagni kezdtek. Kérdik tőlük, hogy nevethetnek a jelenteknél?

— Hogyne nevetnénk — felelték ők. — A szájmozgásukról leolvastuk, hogy a drámai hős és hősnő, mialatt e jelenetet eljátsszák, milyen illetlen beszédet folytatnak egymásközt.

*

Áll a síkon a tudás fája. Százötven éves. Abbé Michon ültette. Lavater, Crepieuz Jamin ápolgatta. Mindenki megcsodálhatja, aki látja. Hatalmas törzsének alsó ágai leérnek a földig, ahol a talajt érintik és elbújnak az avarban. Ha elvágják a karvastagságú ágakat s az öreg törzs gyökérszete által gyűjtött nedvek keringése elakadna, a fa kiszáradna, kidőlné. Nehéz megállni ily nagy fa tövében. Én megálltam és tanulmányoztam, hogy tudományából ez évszázad elején erőt merítsek a dilettantizmus elleni küzdelemhez!

De a grafométria fája nem maradhatott úgy, amint én azt külföldi tanulmányaim alkalmával megismertem. Új csemetéket kellett a fához ültetni és nedvet kellett adni a fa-fiaknak. Az írásvizsgálat minden szakértő-művelője velem együtt a maga tapasztalatainak, kísérletezéseinek gyakorlati értékeit ültette az öreg fa mellé. Így azután kialakult az, hogy ma már az írásvizsgálat

minden igazi szakértője a maga egyéni módszereivel vizsgál.

Sajnos, vannak esetek, amikor a helyes elbíráláshoz még a tudós öreg fa törzse sem elég erős, megcsodálóját tévútra vezeti és sem a fa, sem az új csemeték nem elégségesek.

Ezek a megoldhatatlan esetek.

Ne resteljük ilyenkor őszintén megmondani, hogy az az eset írásvizsgálattal megoldhatatlan! Ne vállaljuk a minden áron való írásvizsgálatot. Ha mégis el kell végeznünk, úgy fel kell világosítanunk megbízónkat, hogy mi ugyan a legjobb tudásunk és meggyőződésünk szerint végeztük el a vizsgálatot, de az adott körülmények folytán, nem lehetünk biztosak véleményünk helyességében. Hiszen minden tudás véges. Alkötni csak valamiből lehet, de ha ez a valami a nullával egyenlő, nem lehet eredményt elérni.

Új kísérleteket, új tanulmányokat követelt meg tőlem az újfajta író tollaknak és a gépírásnak rohamos terjedése is. Hogy az írásvizsgálatnál mivel jár a rendes töltőtollnak, a tűhegyű töltőtollnak használata, hogy miként lehet megállapítani gépírásnál, vájjon azzal a géppel írták-e, amelyet ismerünk, vagy az okmány egyes részeit az az egyén gépeltem, aki a többit, és számtalan egyéb kérdést csak úgy lehetett biztosan véleményezni, ha előzőleg megteremtettük ahhoz a biztos alapokat. Nagy szükség volt ezekre! Így többek között abban a nagy összegért folyó perben is, amelyet a Nemzeti Színház ellen, mint

egyik örökös ellen indítottak és amelyben bírósági szakértő voltam. Majd elmondom ezt is.

Ha visszaemlékezem egykori szakértő társaimra, elmondhatom, hogy mindig szeretettel és jóindulattal dolgoztam velük együtt, éppen úgy, mint a mostaniakkal. Figyelembe vettem, ha még nem volt meg a kellő gyakorlatuk vagy felszerelésük, ha nem volt módjuk a grafométriát a fejlettebb külföldi gyakorlat és tudományos könyvek alapján elsajátítani. Igyekeztem beléjük oltani mindazt, amit tudtam, hogy ily módon is emeljem írásvizsgálati szakmánk színvonalát. Sok kitűnő társat ismertem meg.

Sajnos volt azonban egykét, most már nem működő, olyan szakértő társam is, aki másféle volt.

S.-nek a Székelyföldön több cikluson át megválasztott és kossuthszakállas képviselőnek, a Singer és Wolfner könyvkiadócég egyik tulajdonosának szellemességéről híres képviselő és író fia derűtséget keltő szavakat kiáltott oda, valahányszor a tisztelt Ház zajongott. Egy magyarul nem jól beszélő gróf odahaza el is mondott a leányának azokból egyet.

— Weisst, voltam im Parlament. Volt nagy tumult. Csináltak nagy ordítást. Hallok, kiált az egyik a másiknak...

— Ránéz a leányára és azt kérdezi:

— Du Denise, wie sagt man ungarisch Sachen?

— Szász — feleli a leány.

— Also — folytatja a gróf —, azt kiáltja a másíknak: halgass, te árnyékszász!

A leánya ismerve, hogy apja a viccek point-jeit elszokta sikkasztani, megkérdezte apját, vájjon, nem székelyt kiáltott-e az a képviselő?

— Na ja! — felelte az öreg —, richtig! *Árnyékszékelyt!*

Hát bizony ilyen székelyek, ilyen szakértők is voltak egykori társaim között! Dilettánsok voltak és azok is maradtak.

Tudatlanságukban tagadták a grafométria öreg tudós fájának még a létezését is. Inkább választották a bizonytalanságot, mint a tanulást. Talán azt vallották, hogy: „Akinek az Isten hivatalt adott, annak ész is ad hozzá.“ Csak úgy művelték a szakmánkat, mint ahogy azt bármely írni-olvasni tudó ember *tette* volna. Hozzá még egyiknek sem volt egészséges, veleszületett szemlélődés érzéke. Fűit.

Nem azokat okolhatjuk ezért, akik őket kinevezésre ajánlották, — hiszen talán azok nem tudták, hogy a grafométria. ma már tudomány — hanem őket, akik lelkiismeretlenül vállalkoztak arra, amihez nem értettek! Csak most, néhány évvel ezelőtt, jelent meg olyan igazságügy-miniszteri rendelet, mely okulva a tapasztalaton, az ilyen visszásság lehetőségét megszünteti. Azonkívül a törvényszéken megtörtént nemrégén a kiselejtezés is. Aki nem vált be, azt nem rendelték ki újra.

Évekkel ezelőtt például nevetnem kellett volna, ha nem lett volna olyan szomorú, amikor az ítéletábla előtt egy mindenéből kifosztott, szegényjogon perló sváb parasztnak a gazdag textilnagykereskedő elleni perében két társam és közöttem éles véleménykülönbség merült fel. Az egyik dilettáns és makacs volt, mégis hatni tudott az egyébként remek fiatalabbikra.

Az ilyen szegényjogos perekben, mint a bíróság szakértője, díjazás nélkül vagyok köteles dolgozni. Napokon át igyekeztem meggyőzni tápsaimat, hogy a kezességi nyilatkozaton hamisították a szegény paraszt aláírását. Nem az ő keze írása. Hiába! Azt vitatták, hogy csak azért hat másként ez az aláírás, mint a kétségtelenül valódiak, mert töltőtollal van írva. *Allor!* — Egy paraszt és töltőtoll! De hasztalan bizonyítottam be nekik, hogy a toll, amellyel a kérdéses aláírást írták, nem volt töltőtoll és azt is, hogy az aláírás hamis.

Szakvéleményem s annak indokolása a táblai tanácsot teljesen meggyőzte; társaim azonban makacsok maradtak. Csakazértis!

A tanács kitűnő elnöke az én véleményem alapján személyesen megvitatta velük az esetet; igyekezett meggyőzni őket, hogy nincs igazuk, sőt felhívta őket arra, hogy menjenek át a szomszed terembe, beszéljék meg egymásközt, arra az időre pedig felfüggesztette a tárgyalást.

Fenntartották véleményüket. Erre az elnök az öregebbiktől azt kérdezte:

— Meg mer esküdni arra, hogy az; aláírás valódi?

A nevezett némi zavar után így válaszolt:

— Ha Méltóságod így teszi fel a kérdést, akkor őszintén megvallom, hogy magamnak is aggályaim voltak, helyes-e a szakvéleményünk.

— És Ön — fordult az, elnök a fiatalabbikhoz; —, fenntartja-e a kettőjük szakvéleményét?

— Én önállóan nem dolgoztam, biz;alomból csatlakoztam társam véleményéhez; — felelte a kérdezzett.

Mindkettőt fegyelmi elé lehetett volna utalni. Sajnáltam volna őket és örültem, hogy ez; nem történt meg.

Látni és meglátni két különböző dolog.

A tudás a legrelatívabb érték. Ma egy második osztályos gimnazista többfélét tud, mint a görög idők legnagyobb bölcselője.

Egyébként a relativitásnak szellemes meghatározását hallottam egyszer. Rámutattak egy úrra, aki már túl volt a „nikopasz“ állapoton, vagyis amikor még csak így kiáltunk fel: Ni kopasz!

— Látod — magyaráznák az; érdeklődőknek —, annak az; úrnak kevés az; a haj, ami a fején van, de ha az; levesben volna, sok volna. Ez; a relativitás.

Azok, akik megtagadják aláírásaikat a perekben leggyakrabban a hamisítás vádjával állanak elő. Ha azonban érzik vagy tudják már, hogy az

írasszakértő meg fogja állapítani, hogy az ő írásuk szerepel, akkor azt mondják, hogy ők üres lapra írták alá nevüket, vagy hogy nem az a szöveg állott aláírásuk fölött, amely most; az eredeti szöveget eltávolították és mást írtak helyébe.

Ilyenkor azt a feladatot kapja az írasszakértő, hogy válaszoljon, történt-e szövegeltávolítás, történt-e kiigazítás és a tinta avagy gépírás egyidőben való keletkezését meg lehet-e állapítani?

Az ilyen vizsgálat teljes biztonsággal elvégezhető. Még a legnehezebb ezeknek kikutatása a lila tintával írt szövegekben. Az ilyen vizsgálat hosszadalmas, fárasztóbb, igénybe kell venni a színszűrő mikroszkópokat is.

KIÉ A HITBIZOMÁNY?

1908 őszén az igazságügyminisztériumba rendelték be. Szükséges volt, hogy még egy írásszakértő dolgozzék velem és így én Prenoszil Sándor középiskolai rajztanár és festőművész kartársamat hoztam javaslatba. Tudtam róla, hogy megérti szakmagyarázataimat, sőt rá tudom venni arra is, hogy járuljon hozzá ahhoz, hogyha pozitív eredményt érünk el, akkor határozott és döntő súlyú közös szakvéleményt adjunk.

Egy miniszteri tanácsos elnöklete mellett bizottság vezetett be a szakértői szemlébe. Hogy milyen ügyről van szó és kikből áll a bizottság, mégcsak nem is sejtettük. Közölték, hogy a vizsgálatot csak az ő jelenlétükben és ellenőrzésük mellett folytathatjuk le, a megvizsgálandó állítólagos bűnjelet nem vihetjük el a laboratóriumba, tehát telefonon rendeljem oda mindazon műszereket, amelyek elhozhatók és szükségesek. Délben elmehetünk ebédelni egy órára, de senkivel szóba állanunk nem szabad!

A máriatölgyesi (dubnici) egyháza anyakönyv 1715 szeptember 3-iki bejegyzését kellett megvizsgálni. A kérdés az volt, hogy e bejegyzésben a Chatherina keresztnév helyén nem állott-e eredetileg más név? Van-e a bejegyzésben kiigazítás? Azt még az *eredeti* bejegyző végezte-e és ha nem, úgy mikor történt? Milyen név állott eredetileg ott és végül, ki követte el a hamisítást?

Megállapítottam, hogy a „Catherina“ szó első betűje előtt eltávolított írásnyom van. Az „e“ betű fölött indokolatlanul látható volt egy pontnak a tintafoltja és ez, megfelelő oldalozó fénynyel a színszűrő górcső alatt, ugyanolyan színképet adott, mint az anyakönyvi oldalon a többi kifogás alá nem eső írás. Oxidálási foka is meggyezett a közel 200 esztendő írások fokával. A tinta maga az 1856. év előtt használt gubacs és gallus tintakeverékre vallott.

Megállapítottam, hogy a „Catherina“ szót nem az a kéz írta, amely a szó előtt elhelyezkedő „Nomine“ és az utána következő „Parente“ szavakat.

A „Catherina“ szó kilenc betűből áll. Az 1715-ös anyakönyvvezető ilyen írástávolságai-ban ellenben maximum nyolc betűt szokott elhelyezni. A megfelelő irányú világításokkal nyomról-nyomra haladva, górcsővi rajzom már összevonható látképet tárt szemem elé és megvolt a pozitív eredmény: Catherina név helyett eredetileg ott „Antonius“ név állott. Nyolc betű!

Miért éppen Antonius? Azért, mert mikor gondosan átvizsgáltam az 1715. évbeli bejegyzéseket, úgy kerestem egy nyolcbetűs nevet, hogy találgattam, vajjon az eredetinek kimosása után a megmaradt nyomokból megállapítható nagy „A“ kezdő betűn kívül melyik keresztnév az, amelynek közepében éppen úgy kis „t“ betű áll, mint a „Catherina“ szóban? Így bukkantam egy „Antonius“ nevű bejegyzésre, amelynek térdelmét mikrométerrel pontosan olyannak találtam, amilyen a_i kérdéses bejegyzés helyén mutatkozott.

A „Catherina“ nevet az 1890-es években sűrűn használt Leonhardi-féle alysarin tintával írták! Mikor ezt közöltem, átadtak nekem egy 1890-ben használt anyakönyvet és abból látható volt, hogy az is alysarin-tintával írt feljegyzéseket tartalmazott. Az anyakönyv vezetője Zsilincsik György, akkori máriatölgyesi plébános, azóta meghalt.

Most már mi sem volt könnyebb, mint megállapítani, hogy a „Catherina“ név írása egyezik az ő bejegyzéseinek írásával.

Biztos és teljes eredménnyel végződő nyolc és félórás vizsgálatunk után a bizottságvezető miniszteri tanácsos behívott szobájába.

— Elküldtem a főügyész úrhoz szignálás végett a díjuttalványt, melyben a szakértő uraknak fejenként negyven-negyven koronát utalunk ki. De bizonyára érdekelni fogja, milyen ügrről is van szó. Azt mondhatnám, ez az az eset, amikor

egy ős 74 milliót ér! Mert a morvaországi jarmeritzi hitbizomány alapítója, egy Kaunitz gróf az alapító levelében kikötötte, hogy hitbizományos csak az lehet, aki mind apai, mind anyai ágon 16—16 nemes őst tud kimutatni. A Kaunitz-Család fiágon kihalván, a hitbizomány, amelyet az 1888-iki leltár 37 millió forintra becsült — akkor még forint volt —, Wrba-Kaunitz Rudolf grófra szállott át, aki a birtoklásba lépés előtt az alapító által megkívánt 32 nemes őstől való származását Pest megye alispánjának, a magyar, valamint az osztrák belügyminiszternek, a német souverain máltai lovagrendnek hitelesítésével ellátva be is mutatta.

— Az öröklési sorrendben következő várományos, a magyar Pálffy József gróf azonban pert indított azon a címen, hogy a bemutatott ősfá hamis. És a legelső sorban szereplő „Catharina von Szadeczky“ soha nem élt: az erre vonatkozó anyakönyvi bejegyzés gyanús. Bűnvádi feljelentést is tettek ismeretlen tettes ellen, közölve, hogy Wrba gróf-sűrű érintkezésben állott Zsilincsik György plébánossal, sőt még fiának egy bajor hercegnővel kötött egybekeléséhez is meghívta a szegény tót papot. A trencsényi kir. vizsgálóbíró és az ottani kir. ügyészség ezért vesznek részt a bizottságomban. A Bécsben székelő hitbizományi bíróság, amelynek elnöke öfelsége Ferenc József, csak a mi igazságügyminiszterünk személyes felelősségének terhe alatt adta át a kérdéses anyakönyvet. Ne vegye rossz

néven, szakértő úr, ha akkor, mikor irónnal az írás fölött a levegőben mozdulatokkal magyarázta társának az észleleteket, ijedten kaptam el csuklóját. Öt vegyészszakértő és Kempner írásszakértő tagadja eddig a hamisítást, Kosutány Tamás dr., az országos kémiai intézet igazgatója és Varga Oszkár kir. górcsővezető szakértőkkel szemben.

Megköszöntem a felvilágosítást. Néhány hónap múlva a pozsonyi kir. ügyészség, most is nálam lévő, nyomtatásban kiadott iratából tudtam meg, hogy szakvéleményem milyen döntő befolyást gyakorolt. Kempner írásszakértőt pedig fegyelmileg elmozdították. Én legalább soha többé nem láttam. Idősebb agglegény volt s azóta bizonyára meghalt.

Wrbna-Kaunitz gróf nemcsak menyé, a hitbizományvárományosné révén jutott rokonságba a királyi családdal, hanem I. Ferenc József királyunknak is gyermekkori játszótársa volt. A per, úgy tudom, egyezséggel végződött, a hitbizományt megosztották és így a magyar nemzeti vagyón is gyarapodott a Pálffy grófok révén.

Ha 1908-ban a palimpsest eljárás, vagyis az uviolüvegen átszűrt kvarcfény melletti vizsgálat már ismeretes lett volna és laboratóriumba vihetők volna az anyakönyvet, mennyivel könnyebb lett volna a vizsgálatunk! Ez alatt a fény alatt ugyanis nemcsak a tintakimosó folyadék alkalmazásának helye, hanem az is láthatóvá válik, hogy mi állott eredetileg a papiroson.

Régi időben, amikor az; írásra felhasznált anyag, különösen a bőrök, drágák és értékesek voltak, okmányokat gyakran írtak egyszer már használt anyagra oly módon, hogy a rajta volt írást lemosták, *az* eredeti kimosott írások az ultraibolyafény alatt láthatókká válnak és az oknyomozó történelemnek igen értékes adatokat szolgáltatnak,

PARALITIKUS?

1910 táján fiumei kormányzónkat egy S. M. nevű, igen magas állású köztisztviselő a belügy miniszterhez intézett névtelen feljelentésekben a legszörnyűbb vádakkal és lisztpanamával ti/madta meg. A nyomozás és vizsgálat könnyen rátalált a rágalmazóra, aki azonban körömszakadtáig tagadta bűnösségét. Védekezésében előadta, hogy az ő írását valaki csak ügyesen utánozta.

Védője, tekintettel a vádlott magas pozíciójára, elmeállapotának megvizsgálását kérelmezte. A fiumei törvényszék orvosszakértői azonban egészségesnek találták.

Ellenőrző írásszakértőnek kértek fel. Nem volt mit ellenőriznem. Szakértő társaimnak igazuk volt, ők azonban csak annyit láttak, hogy az írásban valamelyes „zavar érvényesül“.

Én azonban beható vizsgálat után az illető írásában kifejezetten pathologikus tüneteket állapítottam meg. Tudva azt, hogy az ilyen tünetek az agyműködés beteg és megzavart voltának leg-

finomabb mértékei, az, orvosi diagnózis helyes megállapításának segítségére mentem. Ellenőrző szakvéleményemben felhívtam az orvosok figyelmét arra, hogy mikor valakinek a beszédéből, pupillaműködéséből és számtalan más orvosvizsgálati eljárásból a betegség jelei még nem fedezhetők fel, az. írásból már igen. Kimutattam, miért nem működik zavartalanul a centroscriptorium (a kisagyban fészkelő írásközpont), megmagyaráztam, hogy a neuraszténia cerebrális és a fejlődő írásgörcs alkalmával is látható zavarok a grafologice megállapítható vonal- és iránysérelmekkel párosulnak. Mi ezt palingraphiának nevezzük.

Az orvosszakértők és a vizsgálatba bevont orvosok ennek dacára is ragaszkodtak ahhoz, hogy a vádlott beszámítható és makkegészséges!

Vizsgálatom után hét hónapra idézést kaptam a főtárgyalásra Fiumébe. Megtettem előkészületeimet, amikor dr. Gyurkovich Gyula, előkelő fővárosi ügyvéd, az S.-család ügyvédje értesített, hogy ne utazzam, mert a vádlott a fiumei kórházban paralysis progressiva következtében agylágyulásban meghalt!

Végrendelete körül — mert a hagyaték értéke igen nagy volt — végeláthatatlan perek indultak meg. Az egyik peres fél a haláleset előtt hét hónappal adott határozott írásszakértői véleményemet használta fel a végrendelezés hatálytalanítására. Ellenfele az orvosok megállapításait szögezte ellenem, mondván: a végrendelet alko-

tása alkalmával még zavartalan volt a végrendelező elmeállapota.

Közben azonban a háborút elvesztettük. Fiume megszűnt magyar lenni. A perek további sorsáról semmit sem tudok, de azt tudom és vallom, hogy az elmeorvosoknak éppen olyan fontos a mi szakmánk ismerete, mint akár maguknak az írásszakértőknek.

KERESKEDELMI BANK, ÓH!...

Nobilitás vagy van, vagy nincs. Sokan vallják azt, hogy az az emberekkel vele születik és később elsajátítani nem lehet. Egy bank azonban nem személy, nem lélek, hanem olyan valami, amit a mindenkori vezetők, tehát emberek vezetnek...

Az 1914-iki világháború előtt történt. Megszólalt hivatali szobámban a telefon.

— Pesti Magyar Kereskedelmi Bank, Erdei főfelügyelő beszél. Felkérjük igazgató urat, azonnal méltóztassék írásszakértőként a mi megbízásunkból idefáradni. Pinterits írásszakértő úr már több napja itt dolgozik és kéreti, hogy tessék a műszereit is magával hozni.

Az újságokból tudtam, hogy ismeretlen tettek az Öhrenstein és Koppel-cég visszleszámítolásra benyújtott váltóinak ellenértékét hamisított aláírással ellátott jegyzék alapján felvették. A csalók ezzel a bankot 480.000 akkori jó arany korona erejéig károsították meg. A bank 5000 korona jutalmat tűzött ki a nyomravezetőnek.

Napok óta folyt a nyomozás és még mindig semmi nyomot sem találtak arra nézve, hogy ki lehet a tettes!

Akkor még csak fiáker volt. Áadtam hivatali dolgaimat helyettesemnek, hazahajtottam és a műszereimmel egy csütörtöki napon féltizenket-tőkor a bankban voltam.

— Nyolc tisztviselői írást találtam — mondta szakértő társam —, amelyekben számtalan olyan írás-jellegsajátság látható, mint a hamisított jegyzék cégelírásaiban. Nézzük át együtt.

A tettest egyik írásban sem ismertem fel.

Már eredmény nélkül akartam távozni, amikor egy ott fekvő és társam által megvizsgált felnyitott váltólejárati könyvben olyan írás ötlött szemembe, hogy a gyakorlatban kifejlődött megfigyelő-érzésem azt súgta, ezzel érdemes volna műszeresen is foglalkozni.

A bank egyik elsötétíthető helyiségében erős villanyfény vetítése mellett foganatosítottam a vizsgálatot. A szabad szemmel nem látható és így meg nem változtatható rejtett egyéni írás-sajátságokat kutattam. Rá is jöttem, hogy különösen a tollkarcok minémúségei, a tolltartás, de még a szabad szemmel látható bizonyos jellegzetességek is egyeznek a hamisított jegyzék aláírásában és a lejárati könyv bejegyzéseiben.

— Kinek az írása ez, főfelügyelő úr?

— Fogalmam sincs, hiszen ez már két és fél évvel ezelőtti könyvvezetés. De azonnal meg fo-

gom tudni az osztályban. Méltóztassanak addig a szakvéleményt előkészíteni.

Rövid idő múlva jelentették, hogy R. Z., a váltóosztálynak azóta más osztályba áthelyezett tisztviselője írta akkor a váltólejárati könyvet.

Másfél óra múlva, déli egy órakor, az általam megírt és indokolt szakvélemény a rendőrség bűnügyi osztály vezetőjének, Marinovich későbbi rendőrfőkapitánynak íróasztalán feküdt, társam által is aláírva. Mindeketten határozottan állítottuk, hogy R. Z. a tettes.

— Tisztelem az urak tudományát — mondta Marinovich. — Eddig azonban semmiféle körülmény nem vall arra, hogy a nevezettnek valami köze is lenne a csaláshoz. Lehet, de nem hiszem. Megteszem azonban a szakértő urak állításának kedvéért, hogy detektívekkel megfigyelés alá helyezem ezt a tisztviselőt. Figyeljenek! *Ha semmi rendkívülit nem követ el, az urak tévedtek és mégcsak ki sem hallgatjuk őt.*

Csütörtökön délután és egész pénteken figyelték R. Z.-t.

Szombaton reggel föbelőtte magát. Búcsúlevelében ártatlan voltát hangoztatta. A Rókus-kór házban súlyos fejsebével eszméletlenül élet-halál között vívódott.

Egyik legelterjedtebb, délben megjelenő lap, az akkori „Esti Újság“ „A gyanú öl!“ című vezércikkben támadt neki az írásszakértőknek, akik ártatlan embert halálba üldöztek!

Nyugodt maradtam, mert biztos voltam szakvéleményem helyességében. Társam Bécsben olvasta a lap cikkét és mint később nekem mondotta, nagyon aggódott.

Aznap este egy magas állású ismerősöm mások jelenlétében erős kifejezésekkel támadta az írásvizsgálatot és annak során úgy éreztem, engem is ért a sértés.

Megbízottaim javában tárgyaltak, amikor az öngyilkossági kísérlet után két nappal, hétfőn reggel a magához tért R. Z. a kórházban megvallotta, hogy ő az egyik tettes, társa pedig B. váltóügynök. Ezt Fiúmében éppen akkor sikerült le tartóztatni, amidőn a zsákmány nagy részével egy Amerikába induló hajóra akart szállni. Ezzel aztán az én lovagias ügyem is elintézését nyert.

Igen sokan jelentkeztek a kitűzött 5000 pengőért. Mi írásszakértők nem. Három hét múlva utalványt kaptam a Kereskedelmi Banktól, hogy 60, azaz hatvan koronát a pénztárnál felvehetek.

Felkerestem a bank akkori elnökét.

Igen sokan ültek várakozó-szobájában. Amikor azonban engem, akivel baráti viszonyban volt, meglátott, valamennyi előttem várakozót mellőzve, karonfogott és beerőszakolt szobájába.

— Szeretném hinni — mondtam neki —, hogy tévedés történt bankod részéről velem szemben. Tudod, hogy milyen eredménnyel dolgoztam. Köszönjétek meg a segítségemet, mely

lyel a kicsalt összeget visszakaptátok, de borralóval ne sértsetek meg!

— De hiszen, kedves öcsém, engem úgy informáltak, hogy mindössze másfél órát dolgoztál az ügyön?

— Igaz. Azonban mondd meg, melyik sebész-professzort honoráljuk jobban, azt-e, aki két hétig naponta vagdos és kezeli sebedet, de nem gyógyulsz meg. vagy azt, aki tudása és gyakorlata folytán fél óra alatt visszaadja az egészségedet?! Ha én nem másfélórás munkával találom meg a tettest, akkor a ti 480.000 koronátok a tettesek zsebében Amerika kies partjain üdülné örök időre!

Öleléssel, kedvesen és azzal búcsúzott el tőlem a „nagy” elnök, hogy intézkedni fog.

Két nap múlva a bank 100, mondd egyszáz koronát küldött!

Jótékony célra adtam. Levelet írtam, amelyben kértem, hogy a jövőben semmiféle ügyükben, tehát mint könyvszakértőt se próbáljanak meg igénybe venni. A nyugtát mellékeltem. Természetesen ez a mai vezetőségénél nem történnétt volna meg.

A büntetőfő tárgyaláson láttam először a vádlott R. Z.-t. Nyugodtan adta elő, mint fonta be őt B., a bűntársa, mint törte meg ellenállását, amíg rá tudta venni a bűnre. R. Z. amennyire nagy bűne mellett rokonszenvet kelthetett, any nyira rokonszenves volt. A revolvergolyó által

szétronszolt jobb szemén fekete kötéssel, megtörtén valott be mindent.

St. E.-nek a bank igazgatójának tanúként való kihallgatása alkalmával a főtárgyalási elnök, később igazságügyminiszter, megkérdezte, hogy a tettesek a teljes 480.000 koronát vették-e, fel a pénztárnál?

— Nem — válaszolt az igazgató —, csak a váltókamatok levonása utáni összeget.

—• Hogyan? — mondta az elnök —, hiszen a kamatok mindig utólagosan fizetendők!

A hátam mögötti hallgatóságból valaki félhangosan elszólta magát: „Az elnök úrnak sem volt sohasem Wechslije!“

V. a híres kriminalista, mint egyik védő, az én szakértői kihallgatásom során firtatni kezdte, miért adtam csodálkozásomnak kifejezést, hogy a bank szakképzett tisztviselői nem vették észre, hogy a hamisított jegyzék nincs másolva és mégis kifizették az összeget?!

— Nem értem a szakértő urat — mondotta —, mi köze egy másolásnak ehhez a bűnügyhöz?

Társai lökdöstek, hogy figyelmeztessék. Nem használt. Folytatta a maga nagy ékesszólásával. Mikor megkaptam az engedélyt az elnöktől, hogy válaszoljak neki, így szóltam:

— Csodálom az ügyvéd urat, aki tudtommal kereskedelmi pereket is visz, hogy nem gondol a kereskedelmi törvényre, amely imperative elrendeli, hogy minden cégbejegyzett kereskedő tartozik leveleit és jegyzékeit elküldés előtt lemásolni.

A nedves másolási eljárás leszedi a papiros fényes felületi enyvrétegét, ezt mindenki láthatja és megfigyelheti. Méltóztassék az elnök úrnál megtekinteni a bűnjelet, az úgy fénylik, mint ahogy azt a magyar közmondás mondja Salamonról.

Láttam, hogy még a vádlott R. Z. is elmosolyodott.

Megkapta többévi büntetését és abban megnyugodva, szinte megértő szemmel nézett végig rajtam, mikor eltávozott fegyőreivel.

Ő már ítélkezett maga fölött, amikor a fegyvert maga ellen fordította. Most az igazságszolgáltatás mérte ki rá a büntetést. Soha többé senki sem hallott felőle.

AZ ÍRÁSIDEGEK SZEREPE

Cs. A. egy középirtokos, de dúsgazdag patasztember 1913-ban, nyolc nappal halála előtt, ajándékozási szerződéssel a vagyonát oldalági örökösire hagyta.

Özvegye megtámadta az ajándékozási szerződést. A budapesti kir. ítélőtábla annak megállapítására rendelt ki, hogy a szerződésen látható aláírás az örökhagyó önerejű kézírásából származik-e, avagy idegen kéz vezette-e kezét és egyáltalán, nem hamis-e az örökhagyó aláírása?

Szaktevéleményem határozott volt. Megállapítottam, hogy a szerződésen a Cs. A. névaláírás nem volt a nevezett önerejű írása. Idegen kéztől ered. Akár mert a *kezét* vezették, akár mert a *tollat* más vezette. De kétségtelenül az ő közreműködésével készült el az aláírás.

Ez utóbbi megállapítható volt egy-egy szabad gémmel alig látható, de mégis *egyénileg* jellegzetes olyan írássajátságból, amely az idegen segítség mellett az aláírásban megmaradt.

Látszólagosan egyszerű megállapításomat azonban csak igen nehéz; műszeres vizsgálat és tanulmányozás után és az írásokból az; orvosi tudományok területére is áthúzódó ténykörülmények konstatálásával érhettem el.

Az elhaltnak erős és kifejezett aláírása volt, amely tizennyolc esztendő alatt sem változott meg. Mégis, hat nappal az, ajándékozási szerződés kelte előtt már impresszív zavarok voltak láthatók aláírásában. Kétségtelen, hogy az; írás-hoz, szükséges akaraterő akkor már csak igen csekély volt. Az ilyen megnehezített, lassú és hibás írás jelenségeit mogographiának neveztük. Az, ebben észlelt remegés pathologikus volt és kétségtelenné tette, hogy Cs. A. agyában és így központi idegrendszerében is, már akkor sem volt minden rendben. Az, agykéreg sok ezernyi parányi cellából álló raktárában, melyekben az, írásképlékek tartózkodnak, bénulás állott be.

De az, ajándékozási szerződésen látható név-aláírásában, még az, örökhagyó egyéni írássaját-ságaival mereven szembenálló, ellentétes jelenségeket is állapítottam meg. Ebből azután szakszerűen arra lehetett következtetni, hogy idegen kéz, segített az; aláírásánál.

Nem volt-e lehetséges, hogy idegen kéz; írta az, egész, aláírást és csak bele utánozta az, örökhagyó egyéni írássajátosságait? Nem! Mert egyrészt azok olyanok voltak, amelyek szabadszemmel nem is láthatók és így nem utánozhatók, másrészt a leggondosabb megfigyelés mellett sem

tudták volna azokat folyóírásban és nem rajzban utánozni.

Szakvéleményemet később a tanúk vallomásai is alátámasztották. A kihallgatott kezelőorvos azt vallotta, hogy az örökhagyó halálát agyvérzés okozta. Az Igazságügyi Orvostanács közölte, hogy a vér nyomása az agyra a halál előtt már tizennégy nappal korábban kezdetét vehette. A kezelőorvos vallomása erre biztos alapot nyújtott és így azon írásszakértői megállapítás, hogy a mogographia már akkor bekövetkezett, megállja a helyét. Ugyancsak lehetségesnek véleményezték, hogy a vérbeszüremkedés az örökhagyót az ajándékozási szerződés keltezése napján az aláírás eszközlésére már képtelenné tette.

Hozzá voltam szokva, hogy orvosok ilyen kérdésekben nem orvosnak sohasem adnak igazat. Ez alkalommal kellemesen csalódtam. Sőt, egy bűnügyi főtárgyalás után, ahol együtt voltam M. és Sch. orvosszakértő tanárokkal, az előbbi a szünetben hozzám fordult:

— Olvastam méltóságod írásszakértői véleményét ama bizonyos agyvérzéses esetben. Tudom, hogy néhai atyja általam is nagyrabecsült kartársam volt. De honnan tudta és tanulta meg Ön az írással kapcsolatosan mindazt, amit előadott?

— Hát bizony megvallom, hogy nem a magam tudásából merítettem azokat, hanem Payer németországi orvosprofesszor „Pathologie des schreibens“ című művéből és több más hasonló

szakmunkából. Én csak felfedeztem és alkalmazni tudtam azt, hogy amit e munkák előadnak és bemutatnak, az; az, adott esetnek egyik analógiája.

— Kölcsönözné nekem-e könyveket.

Hónapok múltán visszakaptam, értékes szelvényekkel. Ez ma is többet ér nekem, mint az; elismerés ez ügyben.

A szóbanforgó örökhagyó az utolsó napig egészségesnek mutatkozott. De az írása már nem! Még jobban megerősödtem annak tudatában, hogy az, írás mennyire összefügg az; agy működésével.

A HAMISÍTÓ BALSZERENCSEJE

Jól mulattam az eseten, amikor azt mondhat-
tam, hogy ennek a hamisítónak „pech“-je volt.

Egy nagyvállalat alaptőkét emelt. Résévé-
nyeinek bemutatása alkalmával megállapította,
hogy hamisított részvények vannak forga-
lomban. Egyes részvényeknek ugyanis dupla
példányait mutatták be, amiből kifolyólag egyes
részvénytulajdonosok részvényeit hamisaknak és
értékteleneknek deklarálták. A károsultak próba-
pert indítottak.

A bíróság átadott nekem több megtagadott
és több valódinak elismert részvényt.

A valódi részvények igazgatói aláírásai között
St. A. aláírása úgyszólván minden egyes részvé-
nyen más és más volt. Ellenben a megtagadott
részvényeken folyamatos és egyöntetű képet mu-
tatott.

Tudva azt, hogy minden íróegyénél abban
a pillanatban, amidőn az íróeszköz hegye a pa-
pirost érinti, egy tudatalatti ellentálló érzés tá-
mad, melyet az egészséges idegzetű ember észre

sem vesz és játszva leküzd, vizsgálatomat abba az irányba tereltem, hogy vájjon a nevetett igazgató valódinak elismert aláírásaiban nem állapítható-e meg az attaktikus írások körébe tartozó disgraphikus írás?

A periratok között vizsgálatom időpontjában semmiféle adatot nem találtam arra nézve, hogy az igazgatót betegnek mondotta volna akár-melyik peres fél.

Addig-addig tanulmányoztam az írásokat, amíg megállapítottam, hogy a nevezett igazgató a betűjegyeket mindig helyesen akarta alakítani, de nem tudta. Olyan ez az írásban, mint a beszédzavar. Nehezebb volt azonban megállapítani azt, hogy mi lehet annak az oka. Számtalan mikrofotográfiát és görcsövi rajzot készítettem, amelyekből azután tisztán állott előttem, hogy a nevezett igazgató tényleg olyan disgraphiában szenved, melyet közönségesen írógörcsnek neveznek. Ez figyelmen kívül hagyja a betűk nagyságát, fekvését, egyenletességét. Vad vonásokkal húzza meg a hajszálvonalakat. Az alapvonások erősebbek, vastagabbak, hosszabbak, a hajlások sarkosak, túl nagyok, egyes betűk aránytalanul kisebbek, mint a szomszédjuk, nem tart be semmiféle irányt és két teljesen egyforma vagy erősen hasonló írást sem képes létrehozni. így utánozni fizikai lehetetlenség!

De hol van az a hamisító, aki minden egyes részvényen más és más ilyen vadul kinéző aláírást készítsen?

A hamisaknak mondott részvények aláírásai nem voltak rajzok. Nem ablaküvegen, nem átmásolással, nem vetítéssel készültek.

Szaktevéleményem beérkezése után a bíróság próbairást végeztetett előttem az igazgatóval. Tényleg írógörcsben szenvedett! Kijelentette és később tanuk is igazolták, hogy írógörcse folytán csak állóhelyzetben tud egyáltalán írni és a nevé kívül más semmit.

Érdekes. Éppen ilyen embert kellett megbízniok a részvényeken lévő cégbélyegző egyik aláírásával!

Ez az írógörcsös egyén nem tudta leküzdeni írásánál azt az ellenálló érzést, amelyről szoltam.

Nem tudom, hogy az általam megvizsgált hamis részvényeken kívül az ismeretlenségben maradt hamisító tudott-e még hamis részvényeket elhelyezni? Ha történetesen nem egy írógörcsös egyén írását utánozta volna, úgy szakszerű vizsgálat nélkül az igazgató talán nem is ismerte volna fel aláírásának hamisítását, mint ahogy nem ismerte fel a hamis részvényeken a másik aláíró igazgató sem.

Itt jegyzem meg, hogy az emberek csodálatosképpen könnyebben ismerik fel mások aláírásainak valódi vagy hamis voltát, mint saját írásukat és aláírásukat.

Ennek az iskolapéldája volt gróf H. erdélyi nagybirtokos esete.

Az erdélyi mágnások az 1914-es világháború előtti időkben sem voltak gazdagok. Gróf Bánffy

Györgyön kívül igen kevésről lehetett elmon-
ani, hogy rangjához viszonyítottan gazdag lett
olna. Ez a gróf H. egyike volt azonban a leg-
vagyonosabbaknak. Könnyen adogatott barátai-
nak váltóalíráásokat és ha egyik vagy másik na-
gyobb jövedelme váratott magára, elküldte a vál-
tóját, amelyet bárki szívesen leszámított.

Egy szép napon azonban olyan tömeg váltó-
val jelentkeztek a hitelezők, hogy gyanút fo-
gott! Kitűnt, hogy rengeteg, nevére hamisított
váltó van forgalomban. Hogy mikor, milyen ősz-
szegű, mennyi váltót írt alá, azt nem tudta, mert
soha sem jegyezte fel.

A vidéki bíróságok sűrűn keresik meg a bu-
dapesti bíróságokat azzal, hogy engem rendel-
tek ki pereikben írásszakértőnek, tehát vezesse-
nek be. Így került hozzám a nevezett grófnak 87
váltója, mert a különböző váltópereket egyesí-
tették. Csodálkozással láttam a periratokból,
hogy mielőtt írásszakértőt meghallgattak volna,
az alperes grófot már esküre bocsátották, ő,
látva, hogy annyi hamis aláírású váltó van for-
galomban, óvatosságból valamennyinek valódi-
ságát megtagadta és meg is esküdött arra.

A 87 váltó közül 34-et valódinak véleményez-
tem, a többi kétségtelenül hamisított aláírású
volt. Lehetséges, hogy az általam valódinak nyil-
vánítottak között is volt talán még egy vagy két
váltó, amelynek aláírása hamis volt, de azt már
lehetetlen volt felismerni. Ebből is látható, hogy

itt az ismeretlenül maradt hamisító vagy hamisítók rendkívül ügyesen utánozták az aláírásokat.

A grófot hamis eskü miatt vád alá helyezték.

Szakértő tanúként megidézték Kolozsvárra a főtárgyalásra. Egyszerre érkeztem a szállodába egy másik utassal. A szállodában egyetlenegy szobát, de még fekvőhelyet sem lehetett kapni. A számba jöheto többi szálloda is tömve volt. Amikor utastársam látta kétségbeesésemet, odajött hozzám, bemutatkozott és felajánlotta, hogy a részére fenntartott kétágyas szobában átadja éjjelre az egyik ágyat. Együtt mentünk vacsorázni és mindenről beszéltünk, csak arról nem, hogy mi célból jöttünk Kolozsvárra.

Dr. k. B. S. már akkor kiváló ügyvéd, később sok cikluson át országgyűlési képviselő és egyik legnagyobb hitelintézetünk elnöke volt az illető.

A főtárgyalási terembe lépve, legnagyobb meglepetéssel ott láttam a védői pulton az én szobatársamat! Mint később elmondotta, ő nem kevésbé volt meglepve. Akkor láttam életemben először a könnyelmű grófot is. Bizony szármalmasnak tűnt fel a vádlottak padján ez a dús-gazdag úr. Órák múlva került rám a sor.

— Szakértő úr 43 olyan váltót talált, amelyet a vádlott írt alá és ő mégis megesküdött arra, hogy azokat nem ő írta alá. Mondja csak, — képezte a tárgyalási elnök — tudhatta a vádlott azt, amit ön és később a büntetőügy során az itteni két írásszakértő is megállapított, hogy a forgalomban lévő váltóknak ez a része valódi?

— A hamis aláírások kitűnően sikerült utánzatok voltak — feleltem. — Nem szakember bajosán tudta volna azokat megkülönböztetni a valódiaktól. Ha műszeres vizsgálataim során, a szabadszemmel nem látható és így nem is utánozható egyéni írássajátságokból nem láttam volna az eltéréseket, nem tudtam volna határozott szakvéleményt adni. A szemidegek éppen úgy összefüggésben vannak az aggyal, mint az írásidegek. Talán ennek lehet tulajdonítani azt, hogy az emberek túlnyomórésze általában még ilyen esetekben is, amikor esküre bocsátják őket, nem tudja megítélni, hogy a kért aláírás az ő aláírása-e. avagy sikerült hamisítvány. Éppen úgy, mint ahogy a legtöbb ember nehezebben ismeri fel saját karakterét, mint egy másikat, akivel sokat van együtt, akként írásainak speciális egyéni jellegzetességeit is kevésbé tudja megfigyelni és felismerni, mint az idegen írásokéit. Talán túlságosan hozzászokott szemük a maguk írásához. Számptalan tudományosan eszközölt, megbízható kísérlet igazolta ezt az előttünk grafométrikusok előtt ismert megállapítást.

Az ítéletet nem vártam meg. Hosszú idő múltán, amikor indokainál fogva, a legfelsőbb bíróság is helybenhagyta szakvéleményemet, megküldte nekem valaki postán annak pontos másolatát. A gróft felmentették a hamis eskü bűncselekménye alól, mert az adott körülmények között megállapították, hogy az eskütételnél jóhiszemű volt.

GYILKOSSÁG?

Weiss Annie belvárosi divatárusnőt halva találták lakásán. A belső szobában nyolctíz vérnyomot találtak, a vérnyomokon ujjlenyomatakat. A dasztiloszkópusok szerint azok a jobb hüvelykujjtól származtak. Egy nadrággombon kívül, az; ágy alatt még egy 30 cm pengéjű kés is feküdt. Az ágyban szintén vérfoltos, hatalmas kést hagyott valaki. A gázresón lévő lábasban véres volt a víz.

A „Madame“ című lap szerkesztőjét, H. R.-t, akiről tudták, hogy Weisa Annie barátja volt, letartóztatták. Beidéztek kihallgatásra Lukatsc vits Magda szerkesztőségi titkárnőt, aki kétségbeesésében mellbelötte magát. Súlyos állapotban is kihallgatták. Ezt mondta:

— Nekem a Weiss Annie-ügyhöz semmi közöm nincs. Pinterits írásszakértő az elhunyt búcsúlevelében egy „g“-betűt fedezett fel, melyről azt hiszi, hogy én írtam. (De Pinterits nem ezt mondta.)

Letartóztatták a „Madame“ rajzolóját is, mert ez telefonon felhívta az egyik tanút és rá akarta bírni, hogy tegyen olyan vallomást, amely a le-tartóztatásban lévő személyek helyzetét meg-könnyíti.

A lapszerkesztő már második hónapja ült vizsgálati fogságban, mert P. írásszakértő szerint Weiss Annie búcsúsorait nem Weiss Annie írta, hanem ő. Érkezett azonkívül egy levél utánzott írásával és aláírásával, melynek tartalma olyan volt, hogy amennyiben azt Weiss Annie halála előtti időben írta volna a barátnőjének, tisztázva lett volna, hogy a lapszerkesztőnek semmi köze sincs a gyilkossághoz.

Védőváltás folytán dr. F. kiváló fiatal kri-minalista ügyvéd felkért ellenőrző írásszakértő-nek.

Megállapítottam, hogy a búcsúszavak írása „Verzeiet mir, lebt wohl! Annie“ határozottan, kétségtelenül magától a divatárusnő kezétől származik. A természetes izgalom okozta csak, hogy a rendes írásával szemben ezen mondatban némi lényegtelen eltérés volt látható. Annak semmi nyoma sem volt, hogy a szavakat a lapszerkesztő írta vagy utánozta volna, mint addig állították. Bár nem tartozott ellenőrző feladatomhoz, a vizsgálóbíró, kérdésére kénytelen voltam kijeien-teni, hogy az említett mentőlevelet nem H. R., hanem fivére, Oszkár írta és küldte be.

Szavéleményemet a vizsgálóbírónál jelenlévő kir. ügyész is elolvasta.

— Szakértő úr téved, — mondta a vizsgálóbíró — mindkettőnk szerint téved. A legkisebb adat sem merült fel arranézve, hogy a szakvéleményében foglaltak megállnák helyüket. H. R. és társai vizsgálati fogságát indokainál fogva a vádtanács is helybenhagyta. Csodálom, hogy ellenőrzése ilyen eredményeket produkált.

— Vagy van bizalom, vagy nincs — feleltem én. Azt erőltetni nem lehet és én csak sajnálkozhatom, ha az urak nem bíznak írásszakértői szakmegállapításaimban. Engedjék meg azonban, hogy azokat tárgyi bizonyítékkal is alátámaszszám.

— Hogy volna az lehetséges? — kérdezte a vizsgálóbíró — hiszen, ha H. és társai ártatlanságáról a legcsekélyebb bizonyítékot be lehetett volna szerezni, úgy azt a védelem bizonyára nem mulasztotta volna el.

— Hát tessék idefigyelni, — válaszoltam. — Amidőn a divatárusnő irónja a „Ver“ szótag leírása után eltörött, ő nem azzal, hanem egy másik tintaceruzával folytatta az írást. Tessék a lepecsételt lakásba detektíveket küldeni, de azok ne szedjenek össze ott további gombokat, cigarettacsutkákat és egyebeket, hanem szedjék össze az összes ott található írónokat. Ha azok között van legalább két tintaírón, amelyek közül az egyiknek a hegye le van törve, úgy ez további bizonyíték lesz arra nézve, hogy a búcsúlevelet az öngyilkossá vált Weiss Annie sajátkezűleg írta ott a lakásban.

— Ugyan-ugyan, szakértő úr, hogy volna ez bizonyíték? Ha el hiteti is velem, hogy írás közben az írón hegye letört, azt mondom, újra hegyezték és tovább írtak vele.

— Látja, vizsgálóbíró úr, éppen ebben rejlik a bizonyításom ereje. Ha ugyanazon ceruzával folytatódott volna az írás, vagyis meghegyezték volna azt, akkor bíró úrnak volna igaza. De bocsánatot kérek, ha valaki, aki olyan idegállapotban van, mint az, aki az életét akarja kioltani, az nyilván kevésbé nyugodt, semmint életének utolsó írásához írót hegyezessen!

Egykét nap múlva úgy értesültem, hogy mégis elfogadták javaslatomat és a detektívek hét különböző színű és nagyságú írót szedtek össze a lakásban, köztük három tintairónt, de csak egy tintairónnak volt letörve a hegye.

A lapszerkesztő kiszabadult.

KIKKEL ÉRINTKEZTEK TISZA ISTVÁN GYILKOSAI?

Az 1914-es világháború alatt és utána is még egypár évig, híres vendéglő volt a szegedi Bálóné. Híres szakácsnő volt, jóízű, jellegzetes szegedi magyaros főttjeiről társadalmi különbség nélkül úgy repültek hozzá az emberek, mint legyek a mézre. Államférfiak, gazdag főurak szomszédságában szegény napidíjasok, kisiparosok, fuvarosok fogyasztották az ételeket és élvezték az ízeket. Színházból érkező estélyiruhás dámák mellett kötényes, egyszerű asszonyok falatoztak.

Volt miniszterelnökünk, gróf Tisza István gyilkosai után való nyomozás során a Bálóné-étteremnek emlékkönyvében meglepő adatok jutottak a nyomozó hatóság tudomására. Az egyik oldalon a „Fővárosi vívőkör“ megnevezés alatt kilenc névaláírás volt látható, kettőt pedig utófogósán tintás vonások elolvasatlanná töröltek. Az aláírások között szerepelt Kéri és Hüttner, kik ellen már csaknem minden bizonyíték ösz-

szegyült, hogy ők Tisza gyilkosai; ezeknek társágában volt „Friedrich István“ névalírása.

Az emlékkönyvet Paksy János volt detektív felügyelő vitte be a nyomozó hatósághoz.

Friedrich István természetesen azonnal tiltakozott az ellen, hogy ő a másik két megnevezettel valaha is együtt vacsorázott volna Bálónénál. Aláírásának vizsgálatát tehát kiadták P. törvénytudó írásszakértő társamnak.

Nevezett, most már néhai kollégám, olyan véleményre nyilvánított, hogy mind Kéri Pál, mind Friedrich István és Hüttner Sándor névalírásait a nyomozó Paksy János hamisította be a Bálóné-féle emlékkönyvbe azért, hogy ezzel magának érdemeket szerezzen.

Paksyt letartóztatták. Pár napig ült már vizsgálati fogságban, amikor felkeresett V. M., a rendőrségnél gyakran szereplő védőügyvéd és felkért ellenőrző írásszakértőnek.

Nagymennyiségű Paksy János kezétől származó magánlevelet, hivatalos iratot adtak át nekem és természetesen a Bálóné-féle aláírásokat is. Beható műszeres vizsgálat után láttam, hogy szakértő társam hatalmasan tévedett! Kutattam azonban, miként lehetne legkönnyebben meggyőzőnöm Balassa Gusztáv vizsgálóbíró, Sztrache ügyész és elnököt és Soóky referens ügyészt arról, hogy nekem van igazam, vagyis hogy nem Paksy írta be az emlékkönyvbe a három nevet?

Tanulmányozásaim során észrevettem, hogy Paksy három betűjegynél többet képtelen volt

egybefűzni. A kis agy írásközpontjából az írás-idegekre ható impulzus, az egyébként igen jó írásképeségű Paksynál gyengébb és meg-megszakadó volt. Központi idegrendszere folytán is képtelen lett volna hosszú szavak betűjegyeit folyóírásban es nem lassú, meggondolt, rajzolt írásban, egy toll-letétellel, egymásba fűzötten leírni.

Viszont mind a három névalírás egybefüggően, egy vonással volt írva és még hozzá Friedrich István neve tizenöt betűből állt!

Meggyőző ellenőrző szakvéleményem alapján — mint akkoriban másokat is — Paksy Jánost szabadlábra helyezték.

A Tisza István meggyilkolásának bűnperében tartott főtárgyalás alkalmával külföldön tartózkodtam, így azon nem jelenhettem meg. P. szakértő társam fenntartotta szakvéleményét, hogy a neveket Paksy hamisította az emlékkönyvbe. Társa, Pr., azóta elhalt festőművészünk, ismert szokása szerint, nem mondott határozott szakvéleményt. Ellenőrző írásszakértőként Márton Ferenc zseniális rajzoló-festőművészünket hallgatták meg. Ő teljesen osztotta az én grafometriai szakvéleményemet.

Gadó István főtárgyalási elnök, később a büntetőtörvényszék nagynevű elnöke ezt a deklarációt tette:

— Íme, három írásszakértő! Mindegyik mást és most mond. Hát hihet ezek után a bíróság az írásvizsgálat biztonságában?!!

Elkeseredetten olvastam ezt külföldön az utánam küldött magyar napilapokban. Szégyelltem magamat helyettük is. Ezért dolgoztam hát akkor már két évtizede azon, hogy az írásvizsgálat bizonytalanságába vetett tévhitet megdöntsem, hogy most ilyen országos bűnügyben ez a nyilatkozat hangozzék el bírói fórumról?!

Ki volt itt hibás? Alighanem az, aki két ilyen hites írásszakértő mellett ellenőrzőként rajzoló-művészt jelentett be, mert az hivatásszerűen és szakképzettséggel sohasem vizsgált írásokat s aláírásokat és ahelyett, hogy az én szakvéleményem indokait tárta volna a főtárgyaláson elő, se cáfolni nem tudta a másik két szakértő téves véleményét, se a bíróságot nem tudta meggyőzni az igazságról!

FERRI GRÓFNŐ VÉGRENDELETE

... Te! Odanéz! Látod azt a nőt? Nem, nem azt a szépet, aki a padon ül, hanem azt ott, abban a fogatban. Ne sajnáljad az őrnagyod lovát. Kerüljünk elébe. Na éppen megálltak. De nehogy azt képzeld, hogy az a különc, öreg grófné érdekel. Hiába tartja legyező-napernyőjét úgy, mint Erzsébet királynénk. Az az érdekes, aki vele szemben ül. Nem a társalkodónője. Komorna? Ugyan, hogy gondolhatsz ilyet olyan intelligens, szép arcú nőről, mint ez? Orvosnő, felolvasó-, társalkodó- és ápolónő, háziasszony és mindenekfelett önfeláldozó nő ez a szegény teremtés...

Mint dragonyos önkéntes szolgáltam Grácban. Sétalovagláson voltunk a hadnagyommal és éppen áthaladtunk a kocsikorzó útvonalán. Az öreg hölgy a pompás fogaton gróf Ferri Lipótné, született báró Wodianer Anna volt. Egy héttel döbb, manőveren, pár napig sógorának, gróf Ferrinek kastélyában voltam beszállásolva és bájos leányai sok érdekeset beszéltek nagynénjükről.

Ferri Lipótné két évtized múlva 29 millió aranykoronára becsült vagyonáról végrendeletet tett. A végrendelet szerint vagyonát unokaöccsésére, gróf N. J.-ra hagyta. A törvényes örökösök a végrendeletet megtámadták, részben azon a címen, hogy elmebeteg volt, részben, hogy a végrendelet alakilag is érvénytelen, mert többek között az egyik tanú, lovag Cardona Henrik utólag írta alá.

A budapesti törvényszék a végrendeletet érvénytelennek mondta ki, a Tábla azonban utasította a törvényszéket, hogy hallgasson meg írásszakértőket, annak megállapítása végett, vajjon Cardona a papír összehajtása előtt, vagy utána írta alá a végrendeletet?

A bíróság két társammal együtt a maga részéről engem rendelt ki írásszakértőnek.

Az osztrák törvények szerint a gráci közjegyző köteles volt a végrendeletet az örökhagyó és a tanúk jelenlétében borítékba tenni és a borítékot lepecsételni. Ha már most az egyik tanú nem volt jelen, hanem később írást írtak vele alá a végrendeletet, úgy azt ő már csak a behajtott és borítékból kivett végrendeleten eszközölhette.

Voltak tanúk, akik ezt állították, viszont az örökös által magánúton igénybevett és törvényszéki szakértőnek csak évek múltán kinevezett írásvizsgáló egyén, F., nagyított fotográfiákkal, írásbeli véleményében azt igyekezett bizonyítani, hogy a végrendeleten minden egyes névalírás behajlítatlan papíron történt.

Ez a vélemény szerintem szakszerűtlen és így elfogadhatatlan volt. De igyekeztem kideríteni, hogy nincsen-e mégis igaza.

A látszólag egyszerű kérdés és feladat nagyon nehéznek bizonyult! Cardona könnyű tollvezetésű, gyorsan író egyén volt. Tolla minimális mennyiségű tintát bocsátott a papírra, ellenben mély barázdákat vágott annak anyagába. A végrendeleti papiros anyaga az eredeti rugalmassága vizsgálatomkor már ismeretlen volt. Tizenkét év múltán ugyanazt a papírt nem lehetett beszerezni. Ismeretlen volt a papír első behajtásának mérve is, valamint az, hogy az első behajtás után hányszor, miként, mily nyomással hajtották újra össze, a papíryanag rostjaiból és sejtjeiből melyek szabadultak fel az első behajtás után és azok mily mértékben válhattak vízfelszívó képességűekké? Homorított vagy domború volt-e Cardona írásával szemben az a behajtás, amely az én vizsgálatomig ide-oda hajlított és félig-meddig rongyos volt?

1925 októberét írtuk. A kihirdetési záradék írójának írása 1920-ban igen nehézkes volt. Vastagon ömlött tollából a tinta. Tollkarca alig volt, vizezett tintát használt. A végrendeletnek ez a része tehát az összehasonlításra nem volt megfelelő, szemben Cardona aláírásával. Pedig ez a maradék okvetlen a behajtás után íródott.

Szakvéleményemben kimutattam és bebizonyítottam, hogy Cardona az összes többi írások és a végrendelet behajtása után írta alá az ok-

mányt. Tintájának oxidálási foka nem egyezett az ugyanolyan tintával írt többi írás oxidálási fokával.

Egyik szakértő társam csatlakozott szakvéleményemhez és azt a kir. ítélőtábla is elfogadta, kimondván, hogy a végrendelet alakilag érvénytelén.

Miként volt ez írásvizsgálattal megállapítható? Műszeres és ultramikroszkópikusnak nevezett vizsgálat során készült görcsövi rajzok és mikrofotografiák segítségével, mert kimutattam, hogy Cardona aláírásainak vonásai alatt és között tintabeszűrődésnek maradványai vannak, a többi aláíró vonásai felett, között és alatt ellenben nincsenek és a papírbehajlás úgynevezett törési medrében Cardona aláírásánál tintával megfestett papírostócsákat lehetett találni.

Megállapítottam, hogy Cardona kiváló írásképeségű egyén volt, aki írásának terjedelmét tetszése szerint tudta irányítani. Mégis, a végrendeleten tömörebben, kisebb betűkkel, kisebb manupropriával írta nevét alá, mint az egyidejűleg aláírt végrendeleti jegyzőkönyvön. Miért? Mi oka volt erre? Csak az, hogy a közjegyző a végrendeleten Cardona aláírásának szabadon hagyott egy bizonyos területet és ez a tanú erre a korlátolt helyre volt kénytelen beszorítani aláírását.

A vitákkal elmérgesített írásszakértői vizsgálat költsége, a pertárgy nagy értéke folytán tetemes összegre rúgott. Ha a peres felek, úgy mint

későbbben az, ítélőtábla is megnyugodott volna szakvéleményemben, nem születtek volna kötetnyi tudományos és szakmagyarázatok és mikro-fotográfiai albumok.

Minekutána a kir. ítélőtábla úgy ítélte, hogy a végrendeletet szakvéleményem alapján alakilag érvénytelennek mondotta ki, a Kúria kimondta ítéletében, hogy nem is volt fontos, ott volt-e Cardona lovag a végrendelkezésnél és akkor, avagy később írta-e alá a végrendeletet, mert az; osztrák törvények szerint a két végrendeleti tanúnak, dr. Dusedli Róbertnak és dr. Jung Ottónak jelenléte és aláírása alakilag érvényesítette a közjegyzői végrendeletet!

Íme! Hogy is mondják? „Sok hűhó semmiért!”

A per még tovább folyt azon a címen, hogy az örökhagyót gyengeelméjűség korlátozta a végrendelkezésénél. Felsorolták külön életét, elzárkózottságát, de végül is, úgy tudom, egyezséget kötöttek.

60.000 PENGŐ ÉLETJÁRADÉK?

A ferencjózsefi időkben egy budapesti, de világszerte híres, keresett és leggazdagabb ékszerésznek üzletét 1911-ig a tulajdonos B. nevű sógora vezette. További nyolc évig még fixfizetés nélkül is tevékenykedett az üzletben. Az ékszerész halála után másfél évvel, 1926 szeptemberében ez a sógor felmutatott egy levelet. A levél, melyet állítólag az ékszerész neki diktált, azt tartalmazta, hogy az ékszerész örökösei tartoznak neki, nagybátyjuknak és feleségének, életük végéig évi mintegy 60.000 pengőt kitevő járadékot fizetni.

A levél szélére az ékszerész állítólag sajátkezű írásával oda volt írva különböző beleegyező és egyéb megjegyzések.

Az ügy polgári perre terelődött, az örökös nő pedig felkért, hogy magánúton adjak írásszakértői véleményt, vajjon néhai atyjának írásával íródtak-e a megjegyzések s a levél aláírása, valamint a levél nem készült-e akkor, 1926-ban, hanem mint a keltezés mutatja, 1914-ben?

A megbízást csak akkor vállaltam, amikor már az örökös nő büntető feljelentést is tett nagy bátyja ellen és mind a vizsgálóbíró, mind a főügyész és a törvényszéki elnök kérdezősködés semre egybehangozóan azt felelték, hogy csak vállaljam el a megbízást és vizsgáljam meg a levelet,

A tinta másolhatósága világosan elárulta, hogy az írás nem üzenhet évvel ezelőttről, hanem legkésőbb 1925—1926-ból származik. A levélnek túl gondos és szabatos írása pedig arra vallott, hogy azt nem írhatták diktálás után, hanem egy előre megfogalmazott levélnek nyugodt, gondos másolásából keletkezett. -

Összehasonlítva a levél írását a nagybácsi 1914 év körüli írásával, a kor előrehaladásával járó fáradtabb tollvonásokat és az írás úgynevezett korbéli változásait a kérdéses levél írásában meg lehetett találni. Az elhalt ékszerész kezétől állítólag eredő feljegyzések pedig utánezatok voltak. Mindezekből az egész levél hamis voltát véleményeztem.

A vizsgálóbíró által kirendelt két hivatalos írásszakértő, ha nem is olyan műszeresen és tudományosan indokolt szakvéleményben, mint az enyém, ugyanazt mondták, amit én. Az akkor legkeresettebb és legismertebb egyik írásszakértő társam, P. K. tanár, maga mellé vett egy állítólagos írásszakértőt és mint jól díjazott ellenőrző szakértők, velünk ellenkező véleményt terjesztettek elő. Ezt írásban, majd a főtárgyaláson szóval is megcáfoltam. A büntetőbíróság jogerősen

kimondotta, hogy a levél hamis. Tekintettel arra, hogy a sértett örökös nő nagybátyjával állott szemben, tanácsomra visszavonták a féléntést és megszüntették a büntetőügyet, mielőtt a büntetés nagyságát a bíróság kimondotta volna. A polgári pert a nagybácsi természetesen elvesztette.

Ügyvédje, dr. E. V. gyermekkori jó barátom és ügyvédem volt, de ez ügy befejezése után végleg megszakította velem az érintkezést. Megtanultam életem során, hogy „mondj igazat és betörök a fejed“! Én nem is haragudtam a később aránylag fiatal korban elhunyt barátomra, elgondoltam azonban, milyen nehéz e tekintetben a bíró helyzete is, aki kemény kézzel kénytelen az igazságot szolgálni, figyelem nélkül magánérzéseire.

MESZLÉNYI ADRIENNE VÉGRENDELETE

A végrendelező a Nemzeti Színház ismert művésznője volt. Egyetlen testvére — alezredes — megtámadta a több millió pengős hagyaték-ról szóló végrendeletet azzal, hogy „érvénytelen, mert sem a beszúrárok, sem az aláírás nem származik nővére kezétől és a záradékot aláírt négy tanú nem egyidejűleg írta alá nevét“.

A törvényszék részéről írásszakértőnek rendeltetvén ki, mindenekelőtt próbairást véttettem a végrendeletet írt ügyvédtől, mégpedig mind rendes, mind töltőtollakkal és különféle tintanemekkel Ugyanezt megismételtetem a tanúként szereplő négy egyénnel.

Az említett kérdéseken kívül még annak a megállapítását is reám bízták, hogy Helvey Laura színművésznő-tanú aláírása záradékolás előtt vagy után került-e a végrendeletre és hogy az hat évvel azelőtt: 1924 őszén történt-e? Kérdés volt az is, hogy az ügyvéd irodai naplójában nincsenek-e hamisítások?

Egyik szakértő-társaméval egybehangzó szakvéleményemben megállapítottuk, hogy a négy tanú háromféle tintával és nem egyidejűleg írta alá a végrendeletet, tehát a végrendelezéskor nem voltak jelen együttesen. A tinták egyike sem volt olyan, amelyet abban az időben töltőtollakban használtak. A tollkarcokból ki lehetett mutatni, hogy egyik aláírást sem a tompavégű és puhább anyagú töltőtollal írták. A végrendeletben a beszúrások sokkal későbbben keletkeztek, mint az alapírás és későbbben, mint a végrendelező aláírása. Ultramikroszkopikus felvétellel készült fényképen dokumentáltuk, hogy az ügyvédi naplóban a „négy tanú“ bejegyzés négyes számának helyén utólagos igazítás történt

Ezek voltak főbb megállapításaink. Volt még szerintünk számtalan, talán kevésbé fontos megállapításunk is és nekem végső eredményben az maradt a benyomásom, hogy hamisítás nem történt, csak meg nem engedhető mulasztás, amelyet utóbb korrigálni igyekeztek.

A periratokból azt láttam, hogy Meszlényi Adrienne igen nehezen határozta rá magát, hogy végrendelezzen és arra, hogy fivérét és annak családját kirekessze az örökségből. Oka volt rá. Mikor aztán mégis hajlandó volt írásbeli végrendeletet készíteni üstökén kellett fogni akarátát, gyorsan kellett megcsinálni az okmányt. A törvényes rendelkezések betartásával a négy tanú jelenlétét azonban nem tudták akkor foganatosítani.

Nem voltam s vagyok hivatva elbírálni az ügyet, A törvényszék alakilag érvénytelennek mondta ki a végrendeletet szakvéleményem alapján. Az aggályos okirat a perrel együtt a budapesti ítélőtábla előtt másodfokú ítéletre megéretten feküdt, amikor a végrendeleti és természetes örökösök között egyezés jött létre. Az alezredes ékszereket és többek között egy nagy, háromemeletes házat kapott.

HAMIS-E A JÁRADÉKLEVÉL?

Meskó Sándor gazdag földbirtokos, Csanád megyének hosszú évekig alispánja, majd főispánja, személyes barátom és rokonom is volt.

Korán özvegységre jutott, egyetlen fiát tragikus módon elvesztette és mindenki tudta, hogy egy makói tanítónő azért volt kénytelen elválni férjétől, mert a főispán barátnője lett.

Halála után, 1925-ben egy G. I. nevű, akkor már nem fiatal, volt operaénekesnő Meskó örököseitől életjáradékot követelt. A polgári perben becsatolt egy fényképet egy 1913-ban, tehát tizenkét évvel előbb kelt levélről, amelyben Meskó élete végéig 250 korona havi járadékot biztosított neki. A Vadászkiirt-szálloda levélpapírján írták a levelet. Ismertem az elhunyt írását, nekem is volt otthon írásom tőle.

A törvényszék a perben írásszakértőnek rendelt ki. A periratokból láttam, hogy bűnvádi eljárás is indult a felperes G. I. ellen, magánokirat-hamisításért. Szakvéleményemben (annak előrebocsátásával, hogy fénykép nem képezhet biztos

alapot írásszakértői megállapításra) határozottan kijelentettem, hogy a fényképen látható írás tényleg a főispán kezétől származott és semmiféle hamisításra nem lehet következtetni.

Pár hónappal később értesültem, hogy azért indult meg bűnvádi eljárás is, mert F. Gy. akkor még szakértő társam, az örökösök megbízásából, írásban furcsa szakvéleményt adott. Ebben a szakvéleményben ugyanis azt állította, hogy a főispán különböző leveleiből mondatokat, szavakat vagdostak ki, azokból összeállították a kívánt szöveget s felragasztották a Vadászkiáltó-szálló levélpapírjára, majd megismételt lefényképezések és retusálás segítségével hozták létre azt a fényképet, amellyel G. I. a keresetét igazolni kívánta!

A büntetőtörvényszéki főtárgyaláson azután kiderült, hogy G. I. anyja, az egykori tanítónő, azt állította s a főispánnal el is hitette, hogy leánya a főispán természetes leánya. Tény, hogy a főispán neveltette és állandóan segítette. Ez a lány énekelni tanult, az Operaházban kardaloslány volt, de elveszítette hangját és anyjával a legnagyobb nyomorba jutott.

A büntetőügyben hivatalosan kirendelt két szakértőtársam, valamint a fényképész-szakértő csatlakoztak F. szakvéleményéhez. Kijelentették, hogy a lefényképezett levél több papírdarabból van összeragasztva, eltérést mutat a papírdarabok színe, láthatók az összeragasztások és a retusálás nyomai. Az ellenőrző fényképész ugyanazt mondta, amit Szenes Adolf fényképész

akinél a másolat készült, hogy a levél egy darabban volt, azonban két különböző lemezről másolták össze aztán a fénykép pozitívumát, mely most a bíróság előtt fekszik.

G. I. pedig előadta, hogy mikor a fényképész-től a főpostára ment, tarsolyából több írással együtt kivette az eredeti levelet is és az véletlenül ott maradt. Hiába ment vissza, nem kapta meg.

Íme! Valamely iratról felvett fénykép a fantáziának milyen tág terét nyithatja meg! Négy hivatásos szakértő, szemben az én szakvéleményemmel, mi mindent vélt láthatni ezen a fényképen!

A büntetőtörvényszék Flórián-tanácsa 1931 május 13-án felmentette G. I.-t a hamisítás vádja alól, minekutána én a polgári ügyben adott szakvéleményemet teljes egészében fenntartottam és azt az egyéb körülmények jogi elbírálása mellett, a törvényszék elfogadta.

Úgy hallottam, a polgári perben azután egyezséget kötöttek.

DIPLOMAHAMISÍTÁS

A harmincas években a Műegyetem rektora, később kultusz-államtitkár, régi barátom, magához kéretett.

— Bizonyára tudod, hogy olyanok részére, akik elvesztették mérnöki képesítésről szóló a Műegyetem által kiállított okmányukat, a Műegyetem a törzskönyvei alapján hivatalos másolatot ad ki, amelyek teljesen pótolják az elvesztett okmányt. Az elmúlt héten egy nagyobb gyárunk beküldött egy ily másolatot azzal, hogy pótoljunk abban egy aránylag lényegtelen adatot. Legnagyobb meglepetésünkre azt találtuk, hogy az illető, akinek nevére szól, sohasem kapta meg a mérnöki képesítést! Rendelkezésedre bocsátom a másolat aláíróinak valódi aláírásait, légy szíves, állapítsd meg, hogy a felhasznált másolaton az aláírások hamisak-e?

Az első aláírás dr. B. miniszteri osztálytanácsos, műegyetemi tanácsjegyzőnek tényleg valódi aláírása volt. A későbbi büntetőper során az illető előadta, hogy ha szabadságra ment, előre

aláírt ilyen okmánymásolatokat, azokat betette a fiókjába, hogy amennyiben távolléte alatt szükség volna ilyenek kiállítására, azt helyettese, aki nem volt felhatalmazva hivatalos másolatok aláírására, onnét kivehesse és felhasználhassa. Hazaérkezésekor elmulasztotta azonban ellenőrizni, hogy azokból mennyi és mire használta-tott fel.

A mérnöki kamara főtitkárának és egy másik műegyetemi tanácsjegyzőnek az aláírásai szakvéleményem szerint azonban már hamisak voltak.

A büntető eljárás aztán kiderítette, hogy egy Gs. J. nevű építőmester üzletszerűen foglalkozott ilyen diplomahamisításokkal és megvesztegette a rektori hivatalban alkalmazott altisztet, azzal ellopatta a másolati űrlapokat, azokat a Műegyetem pecsétjével lebélyegeztette, minden egyéb adatot, valamint az aláírásokat pedig ő maga hamisította. Elismerte azt is, hogy több ÍZ-ben, így az általam megvizsgált másolaton is a dr. B. tanácsjegyző aláírását már készen találta.

Elgondolható, hogy ez az ügy milyen kellemetlen volt mind a Műegyetemre és annak rektorára, mind pedig dr. B. feddhetetlen jellemű és előkelő pozíciójú tanácsjegyzőre nézve mindaddig, amíg a vizsgálat és a büntető eljárás mindent nem tisztázott.

KÖZÉRDEKŰ CSELEKEDETTEL MEGGYANÚSÍTVÁ

Eléggé humoros eset.

1932-ben pénzdefláció volt és a pengő értéké“nek további megjavítására a közönség a legkülönbözőbb segélyakciókat eszelte ki. így megszületett egy Friedmann-féle valuta-letéti akció is. Ennek során az egyik budapesti napilap szerkesztősege levelet kapott, amelyben Salamonovits Manó ismert nagykereskedő aláírása szerepelt. A levél azt tartalmazta, hogy ő, az alulírott, 1000 dollárt felajánl a valuta letéti-akció céljaira. Igenis! Ő inkább nem megy nyaralni a francia Riviérára!

Amikor ez a levél megjelent az újságban, Salamonovits azt a legnagyobb kétségbeeséssel olvasta! Fejéhez kapott, telefonált a lapnak és kijelentette, hogy ő bizony sohasem ajánlott fel 1000 dollárt! Hogyisne! Már hogyan is tehetne volna! Hiszen éppen most folytat egyességi táp gyalásokat a hitelezőivel.

Hiába! A hitelezők nem hittek neki és azonnal megszakították vele a tárgyalásokat, mondván: hogy akinek 1000 dollárja van rivériai nyaralásra félretéve, az ne egyezkedjék, ne kérjen engedményeket, az fizessen!

Salamonovits tehát eljött hozzám, elhozta a levelet és én egy másik szakértő társammal egyetemben nemcsak azt állapítottam meg, hogy a levelet nem ő írta, hanem azt is, hogy ki írta. Ezzel aztán Salamonovitsnak a hitelezőivel szemben minden kellemetlensége megszűnt és a nagy kereskedés még ma is virágzik.

Azt az egyént, aki a napilapnak a levelet Salamonovits nevében írta, a büntetőbíróság olyan indokolással mentette fel: „Egy ilyen levél megírása még nem okirathamisítás, miután a levélben az ál-Salamonovits semmiféle kötelezettséget nem vállalt.“

Az ítélettől a felmentett egyén vérszemet kapott, írásszakértő társam és ellenem rágalmazásért bünvádi eljárást folytatott le.

Természetesen mindkettőnket felmentettek.

Minkasok!

hát
Nincs jogotok majd mi kicsőzökötök a Kapitalistákkal szemben

Minden hónapban hallani fogtok volunk, mert ami
törzsa is mindenhol ottan vannak

Nincs munka iskolám, hát majd mi mindünk.

Mindent a Kapitalisták fizetnek meg.

Ne féljétek a Lénzin nem fogja el

(A fordító)

A BIATORBÁGYI MERÉNYLET (Volt-e Matuskának társa?)

Nem volna helyes, ha csak sikeres működéseimből mondanék el eseteket. Bízom szakismereteimben és így a sikereket természetesen találok.

Most olyan esetet írok le, amely *eddig* önhibámon kívül sikertelen maradt és éppen ezért érzékenyen érint.

Ítéljenek róla olvasóim.

1931 szeptember 14-én, egész napi sikerült vadászat után, vendéglátó házigazdánál reggelig tartó cigányozásban és táncban vettem részt. A kora reggeli órákban megfürödtünk a tóban és utána alvás nélkül újra nekiláttunk vadászni. Délután a vasúton társaim aludtak. Én azonban vonaton nem tudok aludni. Este tizenegy órakor jutottam csak ágyba.

Éjjel egynegyedkettőkor telefoncsengetés riasztott fel álmomból.

— Itt rendőrfőkapitányság. Hetényi főkapitányhelyettes úr kéreti méltóságodat, mint írás-

szakértőt, hogy fontos ügyben azonnal tessék hozzáfáradni. A főkapitányi autó elindult méltóságodhoz és idehozza.

Rettentő fáradt voltam! Szemhéjam nehéz volt, ajkamon a félbemaradt alvás ragadós hamuízét éreztem. Gondolkoztam. Menjek, ne menjek? Fizikai fáradtságom nem fogja-e befolyásolni az írásvizsgálathoz szükséges figyelmet? Nem volt kötelességem, hiszen nem is voltam akkor még a rendőrségnek hites állandó szakértője, csak díjazás nélkül végeztem szívességből fontosabb ügyekben a vizsgálatokat éveken át. Az orvosoknak, ha beteghez hívják, el *kell* mennie, én viszont *éreztem*, hogy nem tagadhatom meg a segítségemet olyanoktól, akik hivataluknál fogva és közérdekből is, éjjel is dolgoznak.

A kiváló Sombor-Schweinitzer, akkor még csak fiatal rendőrtanácsos fogadott. Elém tette a biatorbágyi vasúti síneken talált, tintával írt, de már indigóporral csaknem olvashatatlaná tett cédulát.

„Munkások!

Nincs jogotok, hát majd kierőszakoljuk a kapitalistákkal szemben. Minden hónapban hallani fogtok rólunk, mert a mi társaink mindenhol otthon vannak.

Nincs munkaalkalom, hát majd mi csinálunk.

Mindent a kapitalisták fizetnek meg.

Ne féljeteK, a benzin nem fogy el. (A forditó.)

A rendőrtanácsos elmondotta, hogy mind ez a szöveg, mind egyéb gyanúokok arra vallanak, hogy esetleg kommunista merénylettel állunk szemben. Ezért egész sereg detektível vizsgáltattá át a kommunista üzelmekről ismert egyének rendőrségi bejelentő lapjait. Kikeresték azokat, amelyeknek írásai a legjobban hasonlítanak a bűnjel-cédula írásához. Oda is adott vagy nyolc tíz darab ilyen bejelentő lapot (ugyanannyi egyén írását) és felkért, mondjam meg, melyik írhatta a cédulát, melyik lehet tehát a tettes vagy tettestárs? A nyomozás érdekében azonnal kell a szakvéleményem.

Én már csak azért is, mert a cédulát a daktiloszkopusok az eltávolíthatatlan indigóporral előzőleg teleszórták, nem voltam abban a helyzetben, hogy az akkor nagyonis nehezen látható írásmaradványokat műszeresen is megvizsgálhassam. Sokkal későbbben már sikerült a rendőrségnek az indigóporon keresztül, szinte átfotografálva, előteremtenie az eredeti írás eléggé olvasható képét, amint az a bemutatott fényképen látható. A rendőrség akkor még a legegyszerűbb írásvizsgálathoz szükséges műszerekkel sem volt felszerelve. Még ma sincs teljesen. Viszont a bűnjelet magát nem adhatták ki nekem, hogy a magam laboratóriumába elvihessem. Mondtam nekik, hogy bizony előbb kellett volna az írásvizsgálatot foganatosítani és csak aztán odaadni a bűnjelet a daktiloszkopusnak.

Ilyen körülmények mellett kénytelen voltam csupán szabadszemmel való vizsgálat alapján szakvéleményt mondani.

A detektívsereg egészen ügyes munkát végzett. Sikerült nekik több hasonmás-írást (Doppelgängerschrift) találni. A bejelentő lapok viszont alig egykét tisztán írt szót tartalmaztak, így, eltekintve a bűnjelen kivehető ugyancsak egykét tiszta szótól, a vizsgálati anyag mindennek mondható volt, csak elégségesnek nem!

Szemlélődés-érzékemen kívül mégis igyekeztem a mozgási impulzusokból, az írásdinamikából, a betűjegyeknek egymáshoz való arányából, beosztásukból, valamint az írásfejllettség fokából szakszerű következtetéseket vonni. A bűnjelcédula írása egyébként egy legáltalánosabban használt, semmitmondó írás volt. *Egyénileg* jellegzetes írássajátságot alig tüntetett fel. Mégis, a bűnjel írásában egyes betűjegyeknél, egy L. Márton nevű vasmunkás bejelentőlapjának írásához viszonyítva tizennyolc azonosságot találtam.

Ezt is közöltem a rendőrtanácsossal, valamint aggályaimat is. Ő elmondotta, hogy az Óbudán lakó L. Márton már hónapokat ült kommunista üzelmeiért vizsgálati fogságban. Elegendő bizonyítékok hiányában azonban rövid időre szabadlábra helyezték. Mielőtt aztán újból letartóztathatták volna, megszökött. Most Parisban tartózkodik szüleivel levelez. Körözik. A kommunista szervezkedés nemzetközi és mivel L. magyarul

beszél és ír, érthető volna, ha a merénylők vele írástak volna meg a lázító cédulát.

Arról, hogy van már egy erősen gyanúsítható másik egyén — Matuska Szilveszter, Wienben lakó magyar kereskedő —, nekem egy szót sem szóltak.

Megmutatták a felrobbantott viaduktnak, a sok összeroncsolt halottnak, a sebesülteknek és a gyorsvonati kocsiknak borzalmasabbnál borzalmasabb fényképfelvételeit. Teljesen megértettem azt az óriási felháborodást, amelyet ez a merénylet egész Európában kiváltott! Szakvéleményemért akkor éjjel, úgy fáradtan, a rendőrfőkapitányságon írógépre diktáltam.

„Az eredeti levélboríték — mondja szakvéleményem — indigóporral annyira be van szórva, hogy azzal a biztonsággal, amelyet a tudományos műszeres vizsgálat nyújt a szakértőnek, nem adhatok szakvéleményt. Azonkívül szükséges volna, hogy az összehasonlítható alap L. Márton próbaírásával, vagy legalább is feltalálható írással és terjedelmesebb szövegben álljon rendelkezésemre. Mindazonáltal, tekintettel az alább felsorolandó azonosságokra, melyek úgy a cédula levélborítékáról felvett fotográfiákban (tehát csak fotográfiában), mindpedig a bejelentőlappon egyaránt előfordulnak: a merénylet színterén talált írást, véleményem szerint, L. Márton írhatta. Nemcsak megfigyelőérzésemre, hanem az összehasonlított írások összbenyomásaira is alapítom ezen szakvéleményemet. Közlöm azon-

ban, hogy az összbenyomás az egyéni írássajátságoknak egymásrahatásából adódik. Sajnos ezeknek csak igen kis része látható a jelen esetben, mivel a látképet az indigópor elfödi.“

Szakvéleményem tehát csak a fennforgó körülmények között adható és irányító természetű volt, nem pedig határozott, biztos, megalapozott és kellően indokolt.

Ennek dacára, legnagyobb meglepetésemre, másfél nappal később az összes napilapok feltűnő helyen és vastag betűkkel azt közölték, hogy L. Márton a bűnös és hogy én azt határozottan megállapítottam! Azt hiszem, ezek a közlések csak a rendőrség engedélyével láthattak napvilágot.

Később azután úgy sejtettem, hogy ez nagy segítségére volt a nyomozásnak. A főtettes ugyanis, Matuska Szilveszter nyugodtan ült bécsi otthonában és nem szökött meg, mert a lapokból úgy látta, hogy őt még gyanúba se vették, hanem csak a kommunistákat és azok között épen L. Márton nevű egyént. Erről pedig megírták a lapok, hogy hiába körözik, külföldön tartózkodik. Viszont a rendőrségnek akkor még nem volt elég bizonyítéka ahhoz, hogy Matuskát le tartóztathassa. Időt kellett nyerniök, amíg elegendő adatot összegyűjtenek.

Matuska írását én sem akkor, sem később nem láttam.

Bírák és nyomozást irányítók nekem elmondották, hogy közismert a kommunistáknak

az a módszere, hogy ha többen együttesen követnek el merényletet és körülük egyet elfognak, az az egy mindig magára vállalja az egész cselekményt, nem árulja el tettestársait, aminek fejében a többiek, sőt az egész szervezet a letartóztatott hozzátartozóit segélyezi.

Matuskának felesége és leánya is volt. A nagy kárra való tekintettel azonban egész vagyonát bűnügyi zárlat alá vették. De a lapok megírták, hogy még később is, vagyis azon évek alatt is, amíg Ausztria át nem adta a magyar bíróságnak Matuskát, aki ott egy másik merényletért büntetését töltötte, feleségéről és leányának neveltetéséről ismeretlen forrás gondoskodott.

Mikor ezt olvastam, érthetővé vált előttem, hogy Matuska mindent, még a bűnjelcédulának írását is magára vállalja, és emellett alighanem élete végéig ki fog tartani. A bűnperben (a rendőrségen kívül) hivatalosan tevékenykedők aztán úgy vélekedtek és informáltak engem, hogy a merénylet előkészítését, annak szakszerűségét, az ekrazittal töltött súlyos vascsöveknek elhelyezését, a sínek csavarainak meglazítását stb. stb. oly rövid idő alatt egy ember, egymagában nem végezhetné el, különösen a szakképzettséggel sem bíró, testi munkához nem szokott tanító-kereskedő Matuska.

Az L. Márton-féle rendőrségi bejelentőlap írása és Matuska írása között azok, akik ezt lát-

ták, nagyfokú hasonlóságot találtak, éppen ezért hivatalos helyeken még azt sem tartották lehetetlennek, hogy a bejelentőlapokat nem L., hanem Matuska töltötte ki, aki egyik vallomásában elmondotta, hogy az ő bemondása szerint bányájának robbantásához beszerzett vascsöveknek ek-razittal való megtöltését egy vasesztergályostól tanulta. Azt mondotta, már nem emlékszik annak nevére. Örökre kérdés marad, nem L. Márton kommunista vasmunkás volt-e tanítója? Azt sem lehetett kinyomozni, hogy valahányszor Matuska titkon Budapesten tartózkodott, nem ő használtai fel a bejelentésnél ezt a nevet nem lakott-e ő ott, ahonnan L. bejelentése szólt és ki tanította meg a bomba kezelésére?

Hiába kérdezték, hiába faggatták, hogy mint kapitalista, gyáros, munkaadó és vallásos egyén hogyan tudott megfogalmazni olyan speciálisan munkáslázító nyelvezettel olyan mondatokat, mint pl. „Ne féljeteK, a *benzin* nem fogy el.“

Hetényi Imre dr., a kiváló rendőrfőkapitány-helyettes, aki más nagyszabású bűncselekménynek nyomozásában is utolérhetetlen volt, „Amikor a rend őre voltam“ című könyvének 188-ik oldalán azt mondja: „Az idők tapasztalata arra tanította meg a rendőrségeket, hogy az emberekről felvett fénykép sem csalhatatlan. Bizony előfordultak szomorú tévedések, mert ártatlan emberek megszólalásig hasonlítottak a lefotografált bűnösre.

Kétségtelen, hogy ez így van. Ilyen tévedésnek mindenki, tehát az írásszakértő is áldozatul eshetik, amikor írásokat hasonlít össze. Ezért szükséges, hogy módot, alkalmat nyújtsunk az írásszakértőnek ahhoz, hogy megfelelő műszeres vizsgálattal és hosszabb időn át foglalkozhasson az írással, azt részleteiben is megvizsgálhassa, tanulmányozhassa. Sajnos, a jelen esetben ez nem volt lehetséges.

A biatorbágyi merénylet tetteseinek kinyomozója részére, ha jól tudom, 70.000 pengőnyi jutalomdíjat helyeztek kilátásba és a bravúros nyomozásért a rendőrség azt fel is vette és szétosztotta.

A tettes megkerült, a bíróság halálra ítélte és ezzel az ügy befejeződött.

J'ACCUSE!

„Vádolom!“ Zola Emil híres cikkének címe ez, amellyel a Dreyfus-per újrafelvételét és az elítélt rehabilitációját követelte, amelyért ő is a vádlóttak padjára került.

Dreyfus fivére dúsgazdag párizsi bankár volt, akárcsak az atyjuk. E fivér özvegyét feleségem egyik rokona, néhai földeáki Návay Aladár ke reskedelmi államtitkár vette el feleségül. Leánya ezidőszerint Budapesten él. Egyrészt ez a házasság, másrészt az, hogy a Dreyfus-perben szereplő francia írásszakértők nagy ártalmára voltak az írásvizsgálatok iránti bizalomnak, jól emlékezembe véste, amit a már említett hollandi írásszakértőtől Van den H...-tól hallottam. Azóta is sokszor elbeszéltem.

Ez a hollandus szakértőtársam személyes érintkezésben volt azzal a Dreyfus-perben szereplő írásszakértővel, aki, ha nem állította is határozottan, de mégis azt a véleményét nyilvánította, hogy a Dreyfus kapitánynak tulajdonított jegyzék írása *nem* Dreyfus kapitány kezétől ered. Ez

a francia írásszakértő az ő szereplésüket így mondta el a hollandusnak:

— Az 1894-ik év elején a francia hadügyminiszteriumban észrevették, hogy iratok tűnnek el. A statisztikai osztály vezetője egyszer aztán a miniszternek olyan levelet adott át, amelyet szerinte a német nagykövetség iratai között találtak. Ez a levél inkább csak egy okmányokról szóló jegyzék volt. A felsorolt okmányok közül három darab a tüzérségre vonatkozott. A vezérkarhoz beosztott tüzértisztek közé tartozott Dreyfus, aki nem örvendett rokonszenvnek. Tudtam — mondta a szakértő —, hogy Dreyfus gazdag ember, nincsenek szenvedélyei, nem kapzsi, külföldre nem utazgat, nyugodt, megfontolt ember, erélyes, bátor és semmiféle parancsoló kényszer nem vihette rá arra, hogy idegen hatalomnak ilyen fontos okmányokat felajánljon.

— Honnan ismerte Ön ilyen jól Dreyfus kapitányt? — kérdezte hollandi ismerősöm.

— „Gyakran találkoztam vele társaságban, sőt baráti körben is. Ez az utóbbi körülmény később azzal a következménnyel járt reám nézve, hogy írásszakértői véleményemben nem bíztak meg. De folytatom: elmondották nekem, hogy Dreyfust behívták a miniszteriumba és figyelmeztették, hogy csak polgári ruhában jelenjen meg. Mikor odaérkezett, egyetlen társát sem látta azok közül, akiket vele együtt szoktak beidézni. Gyorsan bevezették a vezérkari főnök

dolgozószobájába, ahol a főnök nem volt jelen. Egy őrnagy ott így szólt: „Legyen szíves, írjon meg helyettem egy levelet, mert fáj a kezem.“ És az őrnagy a bűnjel-jegyzékből kiválogatott mondatokat diktált neki, Dreyfus zavartan viselkedett. Az őrnagy föléje hajolt, rákiáltott. „Ön reszket!“ Dreyfus azt felelte, hogy fázik a keze. Az őrnagy erre kijelentette: „A törvény nevében letartóztatom.“

— „Miután ezt közölték velem — folytatta az írásszakértő —, átnyújtottak nekem egy hártypapírt azzal, hogy ez az, melyet a német követ-ség irodaszolgája adott át a francia ügynöknek, és azt állította, hogy ezt a papírkosárban találta, írásvizsgálatom úgy végződött, hogy megállapítottam, miszerint a hártypapíron látható írás nem Dreyfus kapitány kezétől származik, hanem az ugyanolyan beosztású Esterházy nevű másik tisztól.“ (Ez a név nem tévesztendő össze a hasonló nevű magyarországi családnévvel. Ez a tiszt és szülei franciák voltak, teljes családi nevük Walsin-Esterházy.) „Rajtam kívül M. írásszakértő társamat is meghallgatták. Annak szakvéleménye így kezdődött: „Ha mellőzzük azt a feltevést, hogy a legnagyobb gonddal hamisított dokumentummal állunk szemben...“ Ez ugyebár annyit jelent, hogy „nem tudom eldönteni, eredeti, avagy utánczott írással állok-e szemben“. És úgy végződött, hogy ő lehetségesnek tartja, miszerint a kérdéses írás Dreyfus kapitány kézírása. Amint láthatja, két ellentmondó szakvélemény

volt. Az enyém határozott, társamé feltételes és bizonytalan. Ennek dacára Dreyfust letartóztaták.

— A per revíziója során sült csak ki, hogy a letartóztatási parancsot már egy nappal Dreyfus próbáírása előtt alá írták. Kitűnt az is, hogy Dreyfusnak azt mondták: több szakértő állítja, egy viszont tagadja, hogy a jegyzéket ő írta. Kitűnt, hogy Esterházyval arra a hártya-papírra másoltatták át az eredetinek mondott jegyzéket, melyet nekem, az írásszakértőnek átadtak. Azt mondták Esterházynak, hogy az eredetit egy francia kém ellopta Vilmos császár íróasztaláról, aki háborúval fenyegette meg Franciaországot, ha nem kapja vissza, mert arra sajátkezü széljegyzeteket írt. Vissza kell tehát adni az eredetit, de a büntetőügy miatt szükség van a másolatra. Esterházynak azonban a lemásolásról rangvesztés terhe mellett nem szabad beszélnie. Én tehát még csak nem is a Dreyfus írását utánzó hamisítványt, hanem csak az átmásolt írást kaptam kézhez megvizsgálás végett. Természetes, hogy ebben Esterházy írásának jellegzetességeit ismertem fel.

— Volt egy másik írásbeli bizonyíték is, mégpedig egy levél, amelyet az akkori francia vezérkar szerint egy kémiroda juttatott el hozzájuk és abban ez a kitétel volt olvasható: „Ez a szemtelén D. túlsokat követel“ A levelet sem a vádlótt, sem a védő sohasem látta! Csak a bírácnak mutatták meg, mondván, hogy a D. betű Drey

fus nevét jelenti. Est a levelet én azután 1898 augusztusában, a Dreyfus-per újrafelvételi tárgyalása során megkaptam és megállapítottam, hogy írásának jellege azonosságot mutat fel a hártya-papíron megvizsgált írással. Az események igazoltak. Mindkettőt Henry ezredes hamisította, akit kihallgatása után a hadügyminiszter a Mont-Valérien-börtönbe záratott. Az erőd tisztiszolgája este hat órakor az ezredest cellájában vértócsában találta. Beretvával két helyen felvágta a torkát s meghalt. Így tisztázódott aztán Esterházy szerepe, valamint szakértő társamé és az enyém is, holott mindegyikünkről széltében-hosszában terjesztették a rágalmat, hogy megvásároltak bennünket és Esterházyval, mint hamisítóval, előre elsajátították Dreyfus írását.

Íme! E világhírű perben is az történt, — de itt szándékosan — amit a Wohl-féle vizsgálatban megemlítettem. Nem is tudhatták az írásszakértők, hogy nem eredeti okmányt, csak annak hamisított másolatáról jól felvett fényképet vizsgáltak. A két írásszakértő szándékosan téves informálása ugyanolyan megengedhetetlen volt, mintha egyáltalán nem informálták volna őket, mely utóbbi, sajnos, az én gyakorlatomban számtalanszor előfordult, például a biatorbágyi ügyben is. Semmiféle szakértőt megteveszteni, vagy maga-magára hagyni nem szabad!

Hazánkban a francia írásszakértőket és azoknak szaktudását gúny tárgyává tették. Tudtam,

hogy nem érdemelték meg, hiszen én már hallótam hollandi szaktársam elbeszélését. Soká és sokat küzdöttem, hogy az írásvizsgálat visszaszerezhesse a Dreyfus-perrel kapcsolatosan megingott bizalmat.

Meg kell azonban jegyezni, hogy akkor, 1896-ban, a grafométeriai ismeretek és tudás a maihoz képest csak gyermekcipőben járt. Nem mondom, hogy csak a nagy per hatása alatt, de a német és francia szakemberek valóban csak a rákövetkező években keztek erőteljesebben kiművelni az írásvizsgálati tudományt.

A WIENER KOMMERZIAL BANK ÜGYE

Harmincöt éven át mindhárom budapesti törvényszéknek nemcsak írásszakértője, hanem könyvszakértője is voltam. Több ízben megtörtént azonban, hogy mindkét szakmabeli szakértőre egyaránt szükség volt valamely ügyben. Például Zavarosnak, a székesfehérvári polgármesternek a bűnügyéhez tartozó egyik nagyszabású megvesztegetési perben és akkor is, amikor 1923 tavaszán a Bécsben székelő Kommerzial Bank főintézete arról értesült, hogy a nyolcvankilenc tisztviselővel dolgozó budapesti fiókjánál nagyszabású visszaélések történnek. Az általában kitűnően menő fiók üzleti eredményei ugyanis semmiképpen sem elégítették ki a főintézetet, mert a nagy forgalomhoz képest az eredmények aránytalanul csekélyek voltak.

Megbízták tehát egyik igazgatósági tagjukat, a magyar honos gróf Nákó Sándor volt fiumei kormányzónkat, hogy főintézetük két adminisztratív igazgatójával együtt vizsgálja meg a budapesti fiókot.

Rövidesen gyanús manipulációknak jutottak nyomára. Dr. Vándor Mihály jónevű kriminalista ügyvédet bírták meg, hogy tegyen bűnvádi feljelentést a fiók igazgatói és társaik ellen. Rendőrségi ügyekben senki sem volt tájékozottabb abban az időben, mint ez az agilis ügyvéd. Kieszközölte Bartha Gyula akkori rendőrfőtanácsosnál, aki az intellektuális bűnügyek csoportjának volt vezetője, hogy egy könyv és írásszakértő segítségével folytassák le a nyomozást. Miután pedig a rendőrségnek nem állott rendelkezésre semmiféle alap, hogy a szakértő díját abból fizethesse, a bank vállalta, hogy a rendőrség vagy bíróság által megállapított díjat rendelkezésre bocsátja.

A bizalom irányomban nyilvánult meg, így kerültem a nyomozás élére. Engem rendeltek ki könyv- és írásszakértőként. Ez a visszaélés, a kárösszeg nagyságánál fogva, egyike volt a legnagyobbaknak. Első jelentésem után a rendőrség őrizetbe vette a bank vezérigazgatóját, S. R.-t (a dúsgazdag Sch. és P. gabonakereskedő cég első tagjának fiát) éppen akkor, mikor az a körülbelül 200 millió osztrák koronát kitevő betétje felől már rendelkezni akart.

A letartóztatás a tisztviselők körében nagy izgalmat keltett. A felmondásban lévő huszonkilenc tisztviselőn kívül a többi is követelte, hogy a főintézet helyezze letétbe végkielégítésük összegét. Benisch bécsi igazgató meg is ígérte, de miután semmi sem történt, az elkeseredés nőt-

tön nőtt. A letartóztatott vezérigazgató, hogy maga mellé sorakoztassa őket, azt ígérte a tisztviselőknek, hogy a fiók felszámolása után ő új bankot alapít és ott alkalmazza valamennyit.

Gróf Nákó és a tisztviselők között annyira kiéleződött a helyzet, hogy mikor a fiókban megjelentem, már egy szakasz rendőrrel megszállottan találtam a helyiségeket. Személyes segítségemre pedig két detektívet adtak mellém. A lépcsőházban kétoldalt állottak a derék rendőrlegények, minden negyedik lépcsőfokon egyegy.

Elébem állt egy Tolcsvai nevű igazgató és a „vitám et sangvinem . . .“ történelmi példájának mintájára hősiezen kijelentette, hogy semmiféle iratot, üzleti könyvet nem bocsát rendelkezésemre a vizsgálathoz és ezt az összes tisztviselők megbízásából, velük egyetértően nyilatkoztatja ki, mert ők egymással és a vizsgálat alatt lévő igazgatókkal szolidárisak! Igenis! Így!

Szokatlan volt, hogy könyvelők és számvizsgálók vonalzóval a kezükben készek legyenek hősi halált halni bankjukért és igazgatójukért. Ez aligha fordult elő máskor. Bosszankodtam s nevettem is, de néhány pillanatnyi gondolkodás után megszántam őket. Odafordultam a Tolcsvai után lassanként beszivárgó tisztviselőcsoport felé és így szóltam:

— Figyelmeztetem az urakat, hogy hivatalosan rendeltek ki a vizsgálatra. Nagy bajt és kellemetlenséget zúdítanak magukra, ha megmaradnak határozatuk mellett.

Pár percig tanácskoztak egymás közt, aztán egy cégvezető elébem állott és kijelentette, hogy így meg úgy, ők nem változtatnak állásfoglalásukon.

— Ezt a két urat — mondtam rámutatva a két detektívre — itt hagyom, vigyázzanak, hogy önök semmi iratot és könyvet kezükbe ne vehessenek, én pedig elmegyek és jelentést teszek a rendőrségen. Addig a helyiségből senki sem távozhatik.

Az utcán véletlenül talákoztam Slavek Ferenc kúriai bíróval, a kiváló büntetőjogással, akiről, mint egykori vizsgálóbíróról, e könyvben már említést tettem. Sebtiben elmondtam neki a bankfiókban történeteket.

— Amit a tisztviselők csinálnak, az bűnpártolás! Bűnsegédi részesség miatt le kell tartóztatni őket — felelte.

A rendőrségen ezt megemlítettem. Rövid tanácskozás folyt, amelybe telefonon belevonták a kir. ügyészséget is. Majd utasították Jákó Ferenc rendőrtanácsost, hogy velem együtt menjen a bankba. Ő aztán három perc gondolkodási időt adott a tisztviselőkarnak s kijelentette, hogy amennyiben a tisztviselőkar nem lesz segítségemre, utasítása van letartóztatások fogatosítására.

Másfél perc múlva rend volt és hat héten át Zavartalanul dolgozhattam. A letartóztatott vezérigazgató másfél métermázsa súlyú ezüstneműjét és a bank safe-jében talált platina, arany és

briliáns ékszereit is bűnügyi zárlat alá vették. Mindezek előreláthatólag fedezték a kárt, amelyet megállapítottam. S. igazgató tagadta, hogy a kereskedelmi életben „Deck-conto“-nak hívott személytelen számlára szóló utalványozásokat és könyvelési támlapokat ő írta volna, de én bizony mindezeket, mind egyéb, általa tagadott írásokat az ő kezétől eredőeknek véleményeztem. Szakjelentésemmre vele együtt még hat igazgatót tartóztattak le, valamint a bankcég velük összejátszó két beltagját. Később a vádlott bankigazgatók megvallottak, hogy csakugyan álnév alatt nyitottak számlát maguknak és igaz, hogy a tőzsdei nyereséges ügyleteket a maguk javára, a veszteségeket a bank terhére számolták el, sőt tőzsde megbízások alkalmával a tényleges árfolyam és a félnek elszámolt árfolyam közötti különbözetet, a „margót“ (Spannung) ugyancsak ők élvezték és nem a bankfiók.

A letartóztatottak heteken át ültek vizsgálati fogságban. Később a bécsi bank visszavonta feljelentését, mert károsodására nézve egyezséget kötött a letartóztatottakkal. Már-már úgy látszott, hogy a bűnösök megmenekülnek a büntetéstől, amikor a büntetőtörvényszék főtárgyalásra hívott meg engem az ő bűnügyükben. Megállapította ugyanis a törvényszék, hogy nemcsak csalás esete forog fenn, hanem hűtlen kezelés (sikkasztás) is, ami hivatalból üldözendő bűncselekmény. Dr. Fábián Béla, dr. Gál Jenő, dr. Héczey Lajos védőügyvédek pergőtüzébe kerül-

tem. Kihallgatták a Nemzeti Bank ügyvivő igazgatóját is, valamint S. dr.-t, a Kereskedelmi Bank ügyvezető igazgatóját is. Úgy emlékszem, az egyik azt vallotta, hogy magánárfolyamon is kötöttek üzleteket abban az időben, a tisztviselők más bankokban is játszottak, — a másik azt a meglepő vallomást tette, hogy egy bank igazgatója önszerződő félként is léphet fel: a „deck“-kontók a legtöbb banknál divatban vannak és ha ebben van is némi „etikai lapszus“, nem tekinthető csalásnak a bankkal szemben. Védte az igazgatók „in sich“ játékát is. Éles kritikát kapott ezekért. Méltán. Én is megmondtam a véleményemet.

Mint könyvszakértőt Karch Kristóf egyetemi tanár kiváló szaktársamat is meghallgatták, aki velem egybehangzóan százhetven esetben állapította meg, hogy a vádlottak igenis megkárosították bankjukat.

Írásvizsgálataim eredményeinek helyessége igazolást nyert. Hogy kit és mennyi évre ítéltek el, arra már nem emlékszem. Én az ítélet meghozatala előtt eltávoztam. Fárasztó nyomozás, hosszú vizsgálat volt. Ha szabad e kitételrel élnem, megcsömörlöttem az egész ügytől!

A FROREICH

Késő éjjeli óra, ezerkilencszázhuszonnégyben.

Dolgozószobámban még ég a zöldbúrács lámpa. Az úr, akit bejelentenek, barátomnak, a magasrangú s minden állami ünnepély rendezőjének, a külföldi előkelőségek fogadójának öccse volt, jelenleg miniszteri tanácsos.

— Bocsáss meg — szolt a belépő —, hogy ily késői órákban zavarlak. Láttam, hogy ablakod még világos és tudom, hogy feleséged falusi birtokán tartózkodik, tehát egyedül talállak. Az ügy, amelyet el fogok mondani, teljesen feldúlt! Amíg tisztán nem látok benne, nem lesz se éjjelem, se nappalom. Hallgass meg ...

— Emlékezhetsz, hogy a háború elején egy lovashadtestünk vezénylő parancsnoka Froreich volt. Az ütközetben, amikor lovashadosztályai-val megtámadta a géppuskás és erős tüzérséggel felszerelt orosz csapatokat, elesett. A mai napig is kideríthetetlen, ellenséges golyó vetett-e véget életének, vagy öngyilkos lett-e, mert látta a katasztrófát, amely annyi derék magyar huszá-

runknak is életébe került. Fia a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank egyik főtisztviselője. Ő is, felesége is összebarátkoztak velem és már több mint egy éve hetenkint egyszer-kétszer vacsorára is meghívtak. Bizalmamat felhasználta és rávett, hogy vagyonom készpénzben lévő felét bocsássam rendelkezésére a tőzsdén. Értékpapírokat fog venni és eladni részemre és értesülései révén szépen fogok az árfolyamkülönbségeken keresni. Eleinte közölte is velem, hogy mit és milyen árfolyamon vásárolt, későbben mind ritkábban számolt el. Az első időkben magától mondta meg, hogy milyen nyereséget értünk el, aztán panaszkodott, hogy nem nyerünk, végül elhallgatott. Egy hónappal ezelőtt felszólítottam, hogy adjon pontos kimutatást, számoljon el pénzemről. Hiába sürgettem, nem tudtam az elszámolást megkapni. Kénytelen voltam a legerélyesebben, ügyvéd útján felszólítani. Tegnap végre elküldte az elszámolást és annak tételeit igazoló leveleket, nyugtákat és egyebeket. Az eredmény, amelyről beszámolt az, hogy egész pénzemet elvesztette. Ez nem igaz. Biztos értesüléseim vannak, hogy nem is vásárolta meg a kimutatott értékpapírokat, a mellékletek tele vannak törlésekkel, hamisított aláírásokkal. Most tehát kénytelen vagyok felkérni téged, mint bankszakértőt és írásszakértőt.

Három nap múlva írásban átadtam neki vizsgálatom eredményét. A hamisítás-csalásnak és sikkasztásnak minden jellegzetességét bizonyítani

lehetett. A sértett kénytelen volt Froreich ellen bűnvádi feljelentést tenni. A vizsgálóbíró megidézte Froreichet, kitűzte kihallgatásának napját és óráját, amelyre a sértettet és engem is megidézett. Emlékszem, hogy egy szombati napon lett volna esedékes a tárgyalás.

Szerdán Froreich elutazott és senkinek sem mondta meg, hogy hová megy.

Apósa — az újpesti híres szeszgyár és marhahizláló tulajdonosának fia — közismerten takarékos ember volt.

A nyomozás később kiderítette, hogy Froreich szerdán felkereste apósát annak sopronmegyei kastélyában. Elmondotta, milyen nagy bajban van kért, könyörgött, hogy apósa adjon pénzt neki, mentse meg őt és vele együtt leányát a legborzasztóbb sorstól. Szó szót ért az após hallani sem akart a segítségről. Froreich nekiesett és megfojtotta. Ottlétét sikerült titokban tartani, nem látták, mikor ment be a kastélyba, nem látták, mikor távozott. Mindez késő éjszaka történt.

Aznap, amikor csalásáért és sikkasztásáért a vizsgálóbíró jelenlétében felelősségre akarta vonni, már bilincsekbe verve, sokkal súlyosabb bűnért kellett felelnie!

Mikor ebben az ügyben szakvéleményemet elkészítettem, nem gondolhattam, hogy az ügynek ilyen szörnyű folytatása lesz! Régi dolog, hogy a kisebb bűnök maguk után vonják a nagyobbakat. Froreichet nem ismertem, feleségét sajnáltam.

A NEMZETI SZÍNHÁZ SZÁZHÚSZEZERPENGŐS PERE

A felperes dr. Kovács-Nagy Sándor v. biharmegyei főispán, v. országgyűlési képviselő, gödöllői közjegyző volt, a Bölöny-Nedeczky-család állandó jogtanácsosa, aki egy okirat alapján özvégy Nagy-Bölöny Józsefné sz. Nedeczky Ferike végrendeleti örökösei ellen követelését a Gödöllői Takarékpénztárra engedélyez-e.

Az egyik örökös a budapesti Magyar Nemzeti Színház javára létesített alapítvány volt.

Hozzám, mint írásszakértőhöz, a törvénysziék több kérdést intézett, például azt is, hogy az okiraton, mikor azt és az, elszámolás helyességét az örökhagyó aláírásával ellátta, rajta volt-e már az okirat címe, teljes szövege, keltezése és az aláírás után nem kerültek-e szövegrészek, beszúrások, vagy kiigazítások az okira? Kérdezte, hogy az „előttemező“ tanuk ugyanazon tintával egyidejűleg írták-e alá egyszerre, egyidejűleg gépeltek-e le az egész okiratot, nem csúsztották-e be aláírás végett több aláírandó irat közé?

Minden kérdésre pontos véleményt lehetett adni. A velem együtt kirendelt szakértőtársam mindenben hozzájárult véleményemhez, melyet nem közölhetek, mivel a per még folyik.

De kifejtettük, hogy bár *általánosságban* a betűeltömődések foka és minősége számos tényezőtől függ, a *jelen esetben* a leletből kétségtelen bizonyossággal lehet következhetni az írásrészek keletkezésének időpontjára.

Egyik írásszakértő társam, aki a pert megelőzőleg az, okiratot magánúton is megvizsgálta, ellenkező szakvéleményt terjesztett elő.

Elsőfokon a királyi törvényszék mellőzte az, írásszakértői kérdésekben foglaltak figyelembevételét. Az, ítélet szerint akkor is jogérvényes az okirat.

PERÚJRAFELVÉTEL

Házasság, melyet csak azért kötnek, mivel az élettársi viszony mindkét félnek megfelel, a legtöbbször negatívum. Az érdekházasság egy sereg legyőzött boldogtalanságból s kétes értékű kompromisszumból áll. Az ilyeneket kellene megakadályozni, nem pedig azt, hogy halálos szerelmek házasságkötés nélkül maradjanak!

Békés megye egyik nagyobb városában H. Ibolya festőművésznő és V. hadnagy egymásba szerettek. Amikor a hadnagyot áthelyezték Banyába, sűrűn leveleztek egymással. A szerelmes fiatal művésznő nem tudta, hogy az idő olyan szellem, aki ajándékát egy jó órájában mégis odaadja annak, akinek szánta. Nem tudta bevárni míg szülei beleegyeznek házasságukba. Önkezelével vetett véget életének.

Hagyatékában többek között hat borítékban ugyanannyi levelet találtak. Valamennyit a hadnagy írta. Feljelentést tettek ellene és a hadbíró-ság a levelek tartalma alapján rangvesztésre ítélte.

A nemrégiben elhalt dr. Károlyi, kiváló katonai védőügyvéd, perújrafelvételt kért. Elrendelték. Felkeresett és ajánlatára vállaltam az, ellenőrző írásszakértői megbízást. Két szakértő társam ugyanis tévesen azt állapította meg, hogy a leveleket nem egyszerre, nem egyidőben írta a volt hadnagy, hanem azokban az időkben, amely időkről a levelek borítéka tanúskodott. Ezzel szemben a hadnagy azt állította, hogy az eredeti leveleket szerelmese átíratta, belevétetett azokba olyan dolgokat, amelyek arra kényszerítsék a szülőket, hogy egyezzenek bele házasságukba. E levélrészek okozták aztán, hogy elvesztette tisztí rangját, holott mind a hat levelet egyszerre, egy éjszakán írta le, úgy, ahogy azt a leány kívánta, de beletette a más tartalmú eredeti levelek borítékáiba s így küldte el szerelmesének.

Az elgondolkodás is, az érzelmek titkos nyilvánítása is olyanféle ügye a léleknek, mint a testnek a mosakodás. Egyik sem tűri a nyilvánosságot. Évek múltán mégis megemlítek közülök egyet. A hadnagy e levelekben többek között azt írja:

„Szenvedéseim nem sebekből származnak. Lelki összehúzódom, belső összehajtogatott énemnek élei s nyomai azok, amelyek fájnak!“

Gondolható, miként hatottak ezek és ehhez hasonló hangzatos érzelemnyilvánítások az elszakadt s távolban élő szerelmes leányra!

Ellenőrzésem során kétségtelen bizonyossággal megállapítottam, hogy a hadnagy négy levelet

egyszerre, egyidejűleg írt meg, kettőt megint egyszerre, de más alkalommal, csak azt a levelet, melyben írja, hogy: „mert következik a gyerek“, egy sokkal későbbi időpontban. A levélborítékok ellenben mind különböző időpontban írt és feladott borítékok voltak. Maguk a levelek, — melyeket a szerencsétlen leány sohasem mutatott meg senkinek és így azokai a szándékolt zsarolást nem is követte el soha, — egy és ugyanazon tollal s azonos tintával voltak írva és minden tekintetben egyforma mélységű s minőségű tollkarcot mutattak.

A legfelsőbb hadbíróság végül is rehabilitálta a hadnagyot, aki mint egy nagy uradalom szorgalmas, kitűnő tisztartója, ma is hasznos tagja a társadalomnak. Amíg azonban rehabilitációját elérte, sok esztendő szállt el. Megnősült és hálálkodó levélben mellékelte nekem gyönyörű gyermekeinek arcképét.

POLITIKA

A napilapok sokszor foglalkoztak az ügyekkel, amelyekben írásszakértői véleményeimnek döntő szava volt. Amikor azok aktuálisak voltak, érdekesek is voltak. Ha most utólag visszaemlékezem rájuk, egy-kettőt még ma is elég érdekesnek tartok.

1936 májusában Peyer Károly és Györki Imre a képviselőházban megvádolták az „Új Magyarország” című lapot azzal, hogy német pénzből él és a pénzt Rajniss Ferenc országgyűlési képviselő szállítja Németországból. Peyer be is mutatott és letett a Ház asztalára egy fotókópiát egy nyugtáról, amelyen Rajniss Ferenc aláírása szerepelt. Írásszakértői véleményem azonban megállapította, hogy a fotókópia hamisított nyugtáról készült, mert az azon látható Rajniss Ferenc névaláírás sohasem volt nevezett aláírása és nem az ő kezétől származik! Sőt, megállapítottam, hogy mind a „Szabadság”, mind a „Népszava” lapokban megjelent ilyen nyugtának reprodukciói alatt a névaláírás tekintetében hatal-

mas eltérés állapítható meg, amiből az következethető, hogy ezen aláírásban valóságos inflációt csináltak sok példány hamisított nyugta lehet forgalomban.

*

A politikával máskor is összekötetésbe jutótam, így Ulain Ferenc képviselőválasztási petíciója alkalmával is, amikor a közigazgatási bíróság előtt bebizonyítottam, hogy az ellenpetíció aláírásai között számtalan hamis aláírás található. A bíróság Ulain javára döntött és megválasztott képviselőnek jelentette ki. Az 1935 márciusi képviselőválasztások alkalmával pedig a budai választási bizottság Saly Árpád elnöklete alatt bízott meg, hogy az ajánlási íveken látható sokezer aláírást vizsgáljam meg. A nagy tömeg folytán csak azokat jelöltem meg elfogadhatatlannak, amelyek egy és ugyanazon íven más aláírásoknak egyéni írásjellegeivel egyeztek. Ezeket ugyanis kétségtelenül egy és ugyanazon személy írta, több aláírásban.

*

Mielőtt azt a választási törvényt megalkották volna, amely akként intézkedik, hogy ajánlási íveken bizonyos számú választónak kell a képviselőjelöltet ajánlania, újságcikkekben hívtam fel a figyelmet arra, hogy ez mennyi visszásságra fog alkalmat nyújtani és hogy ily tömeg mellett komolyan senki sem vállalkozhatik arra, hogy az ilyen aláírásoknak vizsgálatát megbízhatóan elvégezhesse.

Bizalmas megbízatásaim között két eset volt, amikor a legelkeseredettebb politikai harcok közepette szakvéleményem segítségével elhallgatták azokat, akik hétről-hétre, sőt napról-napra a legszenvedélyesebb beszédekben támadták politikai ellenfeleiket. Ugyanis mindkét esetben az írásaikkal és aláírásaikkal azonosoknak találtam az őket erősen kompromittáló iratokat! E dokumentumok sohasem kerültek nyilvánosságra és nem szolgáltak bírósági vagy egyéb eljárásokat. Miért? Mert az illető két politikusnak tudomására hozták, hogy az iratokat megszerezték és írásszakértői véleményem kétségtelenül bebizonyította, hogy azok nem hamisak, hanem az ő valódi írásaikat tartalmazzák. Erre elhallgattak.

Ugyanígy sírba fognak szállni velem azoknak a titkos vizsgálatoknak esetei is, amelyeket külpolitikai okmányokból tudtam meg, valamint sok kémkedési eset is.

KÉMKEDÉSEK

Az elmondható kémkedési ügyek között egyike volt a legnehezebbeknek, amikor egy kényszerleszállást szenvedett francia pilótát néhány napi megfigyelés után letartóztattak és megmotozása alkalmával ruhaneműjének szegé-
sebe bevarrva apró papírfeljegyzéseket találtak.

Az utasszállítógépet, melyet ő vezetett, csak napok múltán tudták annyira rendbehozni, hogy az folytathatta útját. E napok alatt kémelhárító osztályunk titokban azt is megállapította, hogy kikkel érintkezett. Azok között volt egy elzüllött, rangjától megfosztott tiszt is, aki mintegy másfél évvel ezelőtt került haza a francia idegenlégióból. Mielőtt oda beállott volna, műszaki rajzoló volt és vésnököknek segített. Művészi tollkarcait megcsodálták azokon a helyeken, ahol, dacára elcsapott tiszt voltának, mégis megfordulhatott.

Az apró papírszeletekre írt feljegyzések olyan apró betűkkel voltak írva, hogy a légy is csak ülve láthatta.

A hozzám intézett kérdés az volt, hogy a francia nyelvű írás a letartóztatott volt tisztnek a kezeírása-e? Kénytelen voltam az írások nagy részéről mikrofotográfiát készíteni s próbaírásairól szintén. Az apróbetűs feljegyzések írásaiban természetesen nem lehetett egyénileg jellegzetes írássajátosságokat olyan mértékben megállapítani, mint amilyenek a züllött volt tiszt írásaiban találhatóak voltak. Hiszen a mikrofotográfiában maga a gyanúsított sem ismerte fel azt az írást, amely a kis cédulákon állott.

De még a pilóta sem képes a gépet másként vezetni, mikor reklámszöveget ír füstfelhőkkel az égboltozatra, mint ahogy írni szokott. Jellegzetes írássajátosságai még az ilyen szövegben is felfedezhetők (mert az agy ír és nem a kéz) és így az egyéni sajátosságok az apróbetűs írásban is áru-lóivá lettek a gyanúsítottnak.

A bizonyíték súlya alatt megtört, bevallotta súlyos bűnét és elvette méltó büntetését.

Egy másik esetben feltűnő szépségű, kémgyanús nőt fogtak el. Levetkőztették és a női detektívek a felső comb legmagasabb külső oldalán levélírás lenyomatát fedezték fel. Azonnal lefotografáltatták a kényes helyet és az írásvizsgálathoz a fotográfiát rendelkezésemre bocsátották, noha érdekesebb lett volna, ha az eredeti lenyomatról kellett volna vizsgálnom. Rekenő hőség volt. A nő, úgylátszik, bőre fölé rejtve tartotta az írást, amelyet át kellett volna adnia. De letartóztatásakor sikerült valahogyan

megszabadulnia tőle. A nyomozati iratok szerint, amikor észrevette, hogy valamire készülnek el-lene, a gyorsvonat elsőosztályú fülkéjéből Pár-kányánára előtt a toilette-fülkébe ment és való-színűleg ott szabadult meg az áruló irattól. Le is szállott a vonatról és érdeklődött, mikor indul-hatna vissza Budapestre. Mint később bevallotta, az iratnak másodpéldányát elrejtette a főváros-ban, hogy ha a kicsempészés nem sikerülne, má-sodsor is próbálkozhassék.

A lefotografált írás az én vizsgálatomhoz hasznavehetetlen volt, bár a nőnek finom fehér bőre lehetett és erősen izzadt. Valószínűleg má-solótintát is használhattak az íráshoz. A sokkal később előkerült másodpéldány is ezzel volt írva, de ismeretlen egyén írta.

A kérdésre, hogy a lefotografált írásnyom an-nak az egyénnek kezétől származik-e, akit állan-dóan a szép nő társaságában lehetett látni, nem tudtam válaszolni. A továbbiakról nem tudok.

NÉVTELEN LEVELEK

Az emberek egyik szenvedélye az is, hogy a névtelenség fedezéke mögül szeretnék mások életét megzavarni, vagy ártani kívánnak.

Nálunk is divatosak a névtelen levelek. (Sohasem maradunk el a külföld mögött!) Sőt még jobbat is tudnak! Névtelen feljelentéseket szerkesztenek!

Elismerem, hogy a névtelen feljelentők sok bűntényt, igazságtalanságot, visszaélése is felderítettek. A névtelen feljelentők nagyobb része azonban jellemtelenebb, mint azok, akiket feljelentenek.

A névtelenség mögé bújt egyének után való kutatásban azonban az emberek több mint hetven százaléka téved. Leggyakoribb eset, hogy a nők a legjobb barátnőjüket gyanúsítják meg. A férfiak a riválisaikat.

Mint írásszakértő, a névtelen írások tartalmát leggyakrabban el sem olvasom, de ha mégis, akkor csak írásvizsgálatom befejezése után. Mert a befolyásmentes tárgyilagos szakvéleményezést

mindennél többre becsülöm! Azért nem veszem szívesen, ha vizsgálatom lefolytatása előtt szóval informálnak és így önkéntelenül is részesévé akarnak tenni olyan lélektani okoknak, amelyek a sértetteket valakinek vagy valakiknek meggyanúsítására készítették. Szakértői megállapításom után azonban érdeklődéssel szoktam kikérdezni a sértetteket a tettes felől.

Úgyszólván nap nap után keresnek fel névtelen levelekkel. Ha évente csak negyven olyan esetet vésziék, mikor tényleg a gyanúsítható egyén írta a névtelen levelet, az, is több mint ezer esetet tárt eddig a szemem elé. Azok, akik a névtelen levelet kapták vagy azok által sértve vannak, minekutána írásszakértői véleményemet megkapják, maguktól is el szokták mondani, ki az illető delikvens, milyen természetű, milyen műveltségű és foglalkozású, miért gyanakodtak ők az, illetve így alkalmam volt és van lélektani megállapításokat is leszűrni az, esetekből.

De már külföldi orvostanárok is tanulmányozták az „Anonymo-graphiának“ elnevezett és szerintük járványszerű betegséget. Mert mint említettem, nem csupán nálunk Magyarországon, de Belgiumban és Franciaországban is dühöng a névtelen levélírás szokása. Az ő egyseges megállapításuk szerint ezt a legtöbb esetben az, elfojtott vagy kielégítetlen szexuális érzések váltják ki. Igaz! Magam is ezt állapítottam meg az esetek mintegy hatvan százalékában! Az ezeken kívüli esetekben — nem számítva a zsarolá-

sokat és más súlyosabb bűncselekményeket — féltékenység, bosszúvágy, irigység, a készülő élettársi vagy társulási viszonynak gonosz megromlása indította a névtelen levélírókat aljas cselekedetük elkövetésére.

Évről-évre jobban terjed és elfogadottá válik az, hogy az anomym levélíró cselekedetét a társadalom és becsületbírótság a legsúlyosabban elítéli és mindenkinek örülnie kell, mikor a bíróság is megvetéssel sújtja őket. Csak legutóbb is kiemelte ezt egy ítélet. Benzsay lapszerkesztőnek adtam szakvéleményt, hogy az őt súlyosan meg-rágalmazó névtelen iratok B. kezétől erednek. Az illető kénytelen volt beismerni bűnét. Állításainak valódiságát akarta azonban a büntető-bíróság előtt bizonyítani. A bíróság elutasította kérelmét. Kimondotta, hogy névtelen levélírónak nem ad engedélyt erre!

Sokat lehetne a névtelen levelekről írni. De nem lesz talán érdektelen, ha megemlítem, hogy az írógépirás elterjedésével mind gyakoribb a gépirással írt névtelen levél. Nem tudják ugyanis a névtelen levélírók, hogy az ilyen levelek époly könnyen válhatnak árulóikká.

Nemcsak családi életet, nyugalmat bolygat meg az ilyen aljas cselekedet és a cselekedetnem mindig végződik a bíróság által kimondott ítélettel vagy bocsánatkéréssel.

Így B. főhadnagy felesége R. főhadnagy feleségének nevét írva alá, rágalmazó feljelentést tett P. főhadnagy és menyasszonya ellen. A büntető-

bíróság B.-né szakvéleményem alapján súlyosan elítélte. A katonai hatóság az iratokat mégis át-kérte. A feleségért becsületileg a férj lévén kö-telek helytállani, az mindkét főhadnaggyal pár“ bajban intézte el az ügyet. A katonai bíróság előtt pedig tovább folyik a bűnvádi eljárás.

Én legalább is így értesültem.

Mindez elmaradhatott volna, ha a B.-né név telén iratának kézírásában látható pathologikus írássajátságok olyan betegségnek kórismerelei lettek volna, melyek a levél írása alkalmával olyan hisztéria vagy idegállapot megállapítását teheték volna orvosi vizsgálat segítségével lehetővé, amelyek az asszony beszámíthatatlanságával járnak. Ez azonban itt nem nyerhetett bizonyítást.

Egy kollégium gondnoknéjáról az elnökség két tagja azonos tartalmú rágalmozó levelet kapott. A névtelen levélíró megvádolta a gondnoknőt, hogy az ifjakkal titkos tivornyákat rendez a kollégium készleteinek felhasználásával. Olyan esetet is mondott el a levél írója, amelyet csak azok tudhattak, akik azon az estén a gondnoknének és két felnőtt leányának vendégei voltak. Egy fiatal orvos ugyanis szívgörcsöt kapott, mert mint epilepsiára hajlamos, valószínűleg még egy fél pohár bort sem bír el. Ez a szegény fiatalember a vendégek eltávoztása után is a gondnokné lakásán töltött pár órát, amíg végre a taxihányos éjszakában haza tudták kísértetni. Elég nagy

számmal voltak a vendégek. Legnagyobb részük-
tői régebbi írásokat, de egykettőtől próbairást
is hozott fel hozzám a gondnoknő. A névtelen le-
vélíró írása nem volt közöttük. Megállapítottam,
hogy műveletlenebb egyén írásával állunk szem-
ben, a tettest tehát keressék a személyzet köré-
ben.

Később a gondnokné elhozta elbocsátott sza-
kacsá barátnőjének írását. Megállapítottam, hogy
ez volt a névtelen író! A gondnokné azonban el-
keseredetten panaszolta, hogy azok közül, akik-
tői próbairást kívánt, az egyik a meggyanúsítá-
sért kellemetlenséget akar neki okozni.

Kiállítottam a nyilatkozatot az asszony ré-
szere, hogy a próbairáson kívül még tizennyolc
írást vizsgáltam meg, tehát nem csupán egymaga
a próbát író volt a gyanúsított, hanem természet-
szerűen minden akkori vendég s így személyes
sértés a próbairás vételével nem történt.

*

A gyermekbírótság egyszer zsarolásnak látszó
névtelen levelet vizsgáltatott meg velem. Egy
úrinőt fenyegetett meg a levél azzal, hogy, ha
nem helyez el bizonyos összeget a megjelölt
helyre, végeznek vele. A levél aláírása: „A halál
angyala.“ A detektívek elfogtak néhány suhan-
cot, amikor azok a kijelölt helyről a pénzt el
akarták vinni. Ámde a levélíró nem volt közöt-
tük. Végre az egyik rávallott egy kislányra.
Tényleg annak kezeírását tartalmazta a levél.

A szerencsétlen a maga tudatlanságában csak vak eszköze volt a csirkefogóknak. Apátlan-anyátlan gyermek volt, nem nevelték, erkölcsről fogalma sem volt, ismerősök tartották el kisebb szolgálatokért és éppen csak hogy írni-olvasni megtanították. A tanúvallomások derék, jóra való teremtésnek mondták, aki a fenyegető levél megírása óta is becsületesen szolgálja a tejesületet, ahol alkalmazva van.

Sok egyéb körülmény is járult még hozzá, hogy az emberséges bíró felmentette. Magamnak is jól esett az ítéletet hallanom.

Mikor a bíró irataiba merült, nem vette észre, hogy a kislány — már az ítélet után — odasompolygott és megcsókolta a bíró karján a ruhaszövetet. Mondhatom, megható volt.

A névtelen levélírásnak a mániája legjobban mégis a vénkisasszonyok között virágzik. Az egyik azért sért meg valakit, mert félti tőle valamely hozzátartozóját. A másik irigykedik szebb, fiatalabb nőismerősére, ha az menyasszonya egy neki is kívánatos férfinak. A harmadik féltékeny. Azután vannak olyanok is, akikben a pletykasági hajlam mélyebb gyökeret vert és olyanok is, akik mint a szadisták, gonosz lelkületűek.

Mikor egy ilyen esetben azt kérdezték tőlem, hogy vajjon mi okozza ezeknél a beteges hajlamot, nem lehetett másképpen válaszolnom, csak

egy kis anekdotával. Elmondtam, hogy ismerem egy vénkisasszonyt, aki tyúkfarmot akart létesíteni és meg is vett egy tyúkot és hozzá lét kakast.

— De az Isten szerelmére, — mondtam én — hiszen fordítva kellett volna!

— Tudja, nem akarom, hogy olyan sivár és vigasztalan élete legyen annak a szegény tyúkasszonynak, mint nekem volt — felelte az én vénkisasszonyom.

Nos, folytattam magyarázatomat a kérdezősködőnek, a névtelenül író vénkisasszonyok éppen az ellenkezőt kívánják a címzettnek.

*

Egy úriember sértettként szerepelt a büntető-járásbírótság előtt. Azt sérelmezte, hogy az izraelita jótékony egyesület díszes levélpapíron értesítette, hogy saját kérelmére felvették az egyesület pártoló tagjai közé és kéri tőle a felajánlott támogatást.

Kiderült, hogy az egyesület misztifikáció áldozata volt. A sértett úriember belépési nyilatkozata és ugyanúgy a támogatást ígérő levél is hamis.

A jókedvű hamisítót okirathamisítással vádolták meg. Szakvéleményem be is bizonyította, hogy ő írta a nyilatkozatot. A bírói ítélet mégis enyhe volt, mert az alacsonyan kiszabott büntetés végrehajtását három évre próbaidőre fel-

függesztették. Mindenki megnyugodott, csak a sértett úriember nem, — nyilván azért, mert nagyatyja még valóban pártoló tagja volt annak az izraelita jótékonyági egyesületnek!

*

Egyik publicistánk hasonlata alapján széltében-hosszában „Aladárnak“ nevezik azokat, akik bizonyos pozíciókat mások helyett foglaltak el, de azért a vállalat vagy hivatal továbbra is úgy és ugyanazoknak javára működik, mint azelőtt. Egyik naptári Aladárnapon valaki igen sok név telen levelet gyártott. Finom levélpapíron, gépelve, olvashatatlan aláírással. A leveleket elküldte sok újdonsült vezérigazgatónak és más nagyobb pozícióban lévőknek, a következő tartalommal: „Névünnepe alkalmából fogadja legőszintébb szerencsekívánataimat“.

Az egyik címzett alapos gyanút fogott, megszerezte a gyanúsítható írását, elhozta hozzám és megvolt a tettes. Felesége kikoszarozott leánykori udvarlója, tehát egykori riválisa volt a levélíró.

*

Egyik városrészünk római katolikus plébánosa bűnvádi feljelentést tett a plébánia egyházfia, N. J. ellen rágalmozásért. Azt állította, hogy azt a levelet, amelynek csak borítékját tudja becsatolni, de amely levélnek alapján egyik legnagyobb napilapunkban az a hír jelent meg, hogy

a plébános megnősül és X. Y. úrilányt veszi el feleségül, akivel szerelmi viszonya van, éppen úgy az egyházi írta, mint a borítékot. Egyik volt írásszakértő társam elkövette azt a hibát, hogy megengedte, hogy a plébános az egyházi számos írásával felszerelten meglátogathassa, holott a felekkel való érintkezést már az etika is kizárja. Társam a gyanúsító plébános és káplánja befolyása alatt, vagy egyszerű tévedésből, azt a véleményt terjesztette be hivatalosan a büntetőbírósnak, hogy tényleg az egyházi írta a borítékokat! Ugyanezt a véleményt megerősítette F. írásszakértő is, akinek magánúton adott véleménye alapján perelte be aztán a plébános az egyházfit és el is mozdította hivatalából.

Mint ellenőrző írásszakértő, szembehelyezkedtem a kétségtelenül téves kettős szakvéleménnyel, a bíróság azonban elsőfokon az egyházfit elítélte.

A fellebbezési főtárgyaláson megfordult a kocka! Ez a hármas tanács függetlenítette magát attól, hogy az én szakvéleményem a két írásszakértő véleményével szemben csak ellenőrző szakértői vélemény. Nem azt tartotta fontosnak, hogy hányan és mit mondanak, hanem azt, hogy kinek van igaza és szakvéleményét ki, mivel, miként tudja igazolni. A főtárgyalás maga nem folyt le minden izgalom nélkül. Hevesen támadt a két pap és hevesen védekezett az elmozdított egyházi. Az egyházfit aztán szakvéleményem

alapján mégis felmentették. Az ítélet után az illető pár hét múlva kinyomozta a valódi tettet és az arravonatkozó írásbeli bizonyítékot az egy házfi felesége elhozta nekem. Hogy meghurcoltatásukért kaptak-e elégtételt, arról nem tudok, de hogy a névtelen levélíró, aki ilyen kárt és izgalmat okozott a szerencsétlen egyházfinak, minden büntetést megérdemel, azt nyugodt lélekkel állítom!

KALEIDOSZKÓP

Szín- és képfoszlányok kergetik egymást. Emlekeimben meg-megelevenednek régen elfelejtett vizsgálatok, hogy a következő percben nyomtalanul eltűnjenek. De el-elcsípek belőlük egyet-egyét.

A váci püspökség uradalmában egyik erdésznek a felesége lakóházuk közelében egy üveg sört talált az erdőben, amely érintetlennek látszott. Férje távol volt, a sört levitte pincéjükbe. Később megszomjazott, hát elfogyasztotta uzsonnájához. Az este hazatérő férj feleségét halva találta! A vegyi vizsgálat megállapította, hogy a sörbe valaki gyorsanható mérget, sztrichnint kevert.

Az erdész azt vallotta, hogy már hosszabb időn át névtelen leveleket kapott, melyben megfenyegették, hogy ha az élete kedves, hagyja el állását. Hivatkoztak arra, hogy elegendő nyugdíjat biztosított már magának, vagyona is van, és szemére hányták, hogy más, reászoruló emberek elől veszi el a megélhetést. A mérgezett sört bi-

zonyára neki szánták. A leveleket kiadták nekem megvizsgálás végett. Az erdőkerülők közül a nyomozás többet is meggyanúsított. Meg kellett tehát állapítani, ki írta a leveleket és így ki-
ben kell keresni a méregkeverőt. Ezeknek ugyanis a dúvadak ellen van sztrichninjük. Kétségtelenül megállapítottam, hogy egy „K.“-nevű erdőőr volt a névtelen levélíró.

Ezt az embert a főtárgyaláson láttam először. Ellenőrző írásszakértőnek a védelem egy később sokszorosan büntetett „grafológiai szerkesztőt“ jelentett be. Az illető csak akkor lépett be a terembe, amikor a sor már reákerült és nem is tekintett a vádlottra, hanem nagy bőbeszédűséggel előadta ellenőrző szakvéleményét. Így kezdte:

— A vádlott írása azt mutatja, hogy nagy vonalú ember, faszcináló jelenség, úgy hat a vele szemben álló emberekre, mint egy hipnotizőr. Biztos, határozott tollvonásai *kemény, bátor, becsületes* és *igaz* emberre vallanak. Sokat szenvedett és küszködött nagy lelki átalakuláson ment keresztül nagyon agilis bűn elkövetésére nem hajlamos érzékisége fiatalabb korában fokozottabb volt mint jelenleg. Fegyelmezett, önérzetes, fejét fennen hordja, írása azt mutatja, hogy cselekedeteinek megtagadására bátor, jellemes volta folytán sem képes!

A királyi ügyész akkor már nem tudta tovább türtőztetni magát. Félig felemelkedett, meghajlott a bíróság felé, majd széles karlendülettel rámutatott a vádlottra és csak ennyit mondott:

— Amint látni méltóztatik.

Lehetetlen volt elfojtani a nevetést. A vádlottak padján egy összeesett, vékony, minden ízében reszkető, könnyező kis tót emberke ült, aki annyira félt bűnének következményeitől, hogy szemmelláthatólag remegett. Még arra sem volt bátorsága, hogy a fenyegető levelek írását tagadja, csak egyre vállát vonogatta és arra a kérdésre, hogy ő írta-e a leveleket, újra és újra azt felelte: „Nem tudom“, „nem tudom“.

*

A hadbírószágon hazaárulási pert tárgyaltak. Az egyik követség részére valaki kiadott különböző tervezeteket, legénység állományi kimutatásokat és egyebeket. A defenzív osztály odaadta ott a fő tárgyaláson az egyik írásszakértőnek egy főhadnagy eredeti írását és a követséghez intézett levélnek, valamint a kimutatásoknak fényképmásolatát. Felszólították, vizsgálja meg azonnal, mert még ezen a fő tárgyaláson kell szóbelileg előterjeszteni a véleményét.

Hát a tanúk szobájában a kirendelt írásszakértő egyszerre csak hozzám fordul és megkérdezi:

— Kartárs úrnak, mint ellenőrző írásszakértőnek, mi a véleménye?

— Csak az ön véleményéről lehet itt szó, — feleltem — nekem csak az a feladatom, hogy amennyiben az ön véleménye terhelő, véleménye helyességét ellenőrizzem.

A szakértő, aki még húsz perccel előbb a mondott szobában nem tudta, mit véleményezzen, erre se szó, se beszéd, a főtárgyaláson a legnagyobb lelki nyugalommal és leghatározottabban kijelentette, hogy a bűnjelek írása a főhadnagy kezétől származik! Elhúlt bennem a vér!

Ámde nem került sor arra, hogy ellenőrző véleményemet és homlokegyenest ellenkező megállapításomat előterjeszthessem. Felállott az ügyész és a következő szavakkal fordult a hadbíróhoz:

— A gyanúsított főhadnagy ellen hazaárulás és kémkedés miatt a vádat elejtem. Mert nemcsak személyes meggyőződésem, hogy az írásszakértő úr téved, hanem arra bizonyítékom is van. Ott a két detektív között ül a hazaáruló iratok írója, aki félórával ezelőtt beismerte bűnét!

*

Az Erdélyi Béla, a dr. Nagy István volt bíró és a báró Hatvany-féle perekben az írásszakértők véleményezései elsőrangúak voltak. Azokban, mint ellenőrző, a legcsekélyebb ellenvetést sem tehettem. Maguk a perek rendkívül érdekesek voltak, az írásvizsgálat azonban nem, és így nem is adom elő. Borzalmasabbra emlékezem!

Egy piaci árus a kocsmából hazamenet meggyilkolta legjobb barátját. A bűnügyi iratok szerint a gyilkos kétízben is felbontotta azt a helyet, ahová a barátját elásta. Elsőízben elvitte a

holttestről a ruhadarabokat, másodízben újra kiásta és lehúzta a halott ujjáról az aranygyűrűt.

Amikor aztán a csendőrség emberei kiásták a félig már oszlásnak indult tetemet, azt le is fotografálták. A fényképen láthatók voltak a férgek, bogarak, a koponya tátott szája. Borzalmas látványt nyújtott. Úgy látszik, a koponyát ért ütéstől való fájdalmában az áldozat kiáltásra nyitotta ki száját s az így maradt a halál pillanatában.

Hosszú-hosszú időn át borzongtam, ha eszembe jutott. Attól kezdve, ha bűnügyi iratokban fényképet láttam, amely nem tartozott az én vizsgálatomhoz, nem néztem meg, átlapoztam.

Ebben az elmondott esetben az írásvizsgálat tárgyát az a papírlap képezte, melyet a gyilkos, úgylátszik, akkor ejtett a gödörbe, amikor a ruhát lehúzta áldozatáról. Ez a papírlap a ruha zsebéből alighanem kiesett. Leírhatatlan állapotban volt ez az írás! Valószínű, hogy kellően dezinficiáltak is, én azonban mindenkor csak csipesszel nyúltam hozzá. Hiába tagadta azonban a gyilkos, hogy nem ő írta a papírlapra írt s az áldozatot hívó sorokat. Az írás kétségtelenül az ő írása volt! Egész a főtárgyalásig a legkonokabban tagadott. Mikor azonban felesége is ellene vallott, megtört és mindent beismert. Bestia!

*

Házasságbontó perből büntető-üggé vált pert tárgyaltak. Én a periratokat tanulmányoztam a

teremben, amikor a tárgyalási elnök közölte velem, hogy nyugodtan végezhetem az átolvasást, valamint a megkívánt írásvizsgálatot, mert zárt tárgyalás lesz, melyen mint bizalmi, én is bentmaradhatok. Az iratokból láttam, hogy melyik kisvárosban folytak le az események. Még régen hallottam, hogy a kisvárosnak két híres csúnya férfi-lakosa van. Az egyik orvos, a másik mérnök. A mérnök a beidézendő tanúk között szerepeit. Kíváncsi voltam reá.

Feltűnően csinos, hócsizmás, elegánsan öltözött fiatal leány lépett a tárgyalóterembe, mint tanú. Barátnője volt a váló asszonynak, aki azért volt kénytelen a válókeresetet beadni férje ellen, mert a férj, az általam megvizsgálandó levelek szerint, csalárd módon kiforgatta vagyonukból őt, valamint legközelebbi hozzátartozóit. A válópert eddig a bűnvádi eljárás befejeztéig függőben tartották.

A bájos leánytanú elmondotta, hogy ő inkább csak hétvégi szünetekre vagy csak rövidebb időre fordult meg a kisvárosban barátnőjénél. Szükségesnek mutatkozott azonban, hogy szembesítsék a híres, csúnya mérnökkel, mint másik tanúval.

Arról volt szó, igaz-e, hogy a válóban lévő asszony féltékenykedett egy ottani leányra. Az én leány-tanúm azt mondotta a mérnöknek, hogy ez képtelenség, hiszen az illető leány olyan csúnya, hogy ha ő az utcán látta, elment az étvágya, ebédelni sem tudott.

A mérnök erre a legnagyobb zavarban azt mondta:

— Pardon, pardon az az én nővérem!

— Jééé! — felelte a tanúkisasszony —, én azt hittem, maga R., az orvos!

Hát ez éppen a másik rettentően csúnya embere volt a kisvárosnak. Szegény kisleány! Alaposan ráduplázott a mérnökre.

*

A Pesti Hazai Takarékpénztár egyik fiókjában nagyobb összeget helyeztek el betéti könyvecskére. Fenntartásos volt, amennyiben a betevő kikötötte, hogy csak az ő aláírása ellenében fizethető ki a betét. Jelentkezett is évek múltán egy nő és felmutatott szabályszerűen aláírt meghatalmazást, arról, hogy ő a betétnek nagyobb részét felveheti.

A tisztviselők azonban hiába nézegették a felhatalmazás aláírását és hiába hasonlították össze a betevő eredeti aláírásával, az egy kéztől való eredetet semmiképpen sem tudták megállapítani. Megtagadták tehát a kifizetést. Visszartartották a felhatalmazást és a takarékpénztár hozzám fordult véleményezésért.

Tudomásomra adták, hogy a betevő meghalt. A jelentkező nő állítólag a betevő betegségének összes költségeit a sajátjából előlegezte. A felhatalmazást pedig három nappal halála előtt adta oda az eredeti betevő. Az elhunyt úgylátszik már nem emlékezett arra, hogy a betét elhelye-

zése alkalmával leánynevén írta alá a betétkönyvet. A felhatalmazást ellenben, mint özvegy, a férje neve alatt írta alá. Az aláírásban beteg állapotával kapcsolatos íráselváltozások is voltak észlelhetők, ténylegesen azonban mégis csak az elhalt asszonynak a kezeírása volt, vagyis azé, aki annakidején a betétet fenntartással elhelyezte. A kifizetés megtörténtével mégsem fejeződött be az ügy. A törvényes örökösök perrel támadták meg a kifizetést. Megidéztek, mint szakértő-tanút. Ott találkoztam két hivatalosan kirendelt írásszakértő társammal, akiknek véleménye, sajnos, nem egyezett meg az enyémmel. Már-már úgy látszott, hogy a takarékpénztár pervesztes lesz, ami reám nézve is kellemetlen lett volna, de akkor jelentkezett az elhunytnak évekkal azelőtti házvezetőnője és olyan írásokat mutatott fel, amelyekben az elhunyt, mint özvegy, — férje után viselt nevét írta alá. A két kirendelt írásszakértő az újabb összehasonlítási anyag alapján visszavonta szakvéleményét és elismerte, hogy nekem volt igazam.

F., gazdag nyomdatulajdonos fia könnyelmű életet folytatott, majd egy szép napon sok váltóra az apja nevét hamisította. Az így szerzett pénzzel egy közismert táncosnővel Brazíliába vitorlázott.

Az apa ezekután megtagadta a bemutatott váltók kifizetését és engem sorozatosan rendelt ki

ezekben a váltóperekben a bíróság. Már a harmadik perben igazoltam, hogy a váltókon a nyomdatulajdonos aláírása hamis, amikor negyedik és ötödik ízben éppen az ellenkezőjét konstatáltam. Minden perben — polgári per lévén — csak az odatartozó körülményeket volt szabad megemlítenem és így a feltevéseimet, benyomásaimat magamba kellett zárnom.

Ámde a hitelezők nem hagyták annyiban! Bűnvádi eljárást indítottak a nyomdatulajdonos ellen, mert feljelentésük szerint az apa a fiúval összejátszott. Az ő tudomásával utánozta sok-sok váltón apja aláírását.

A főtárgyaláson tanúként hallgattak ki. Ekkor már kénytelen és köteles is voltam elmondani mindazt, amit észleltem. Akkor nem került ítéletre a sor. Hogy későbben miként végződött, nem tudtam meg. Azt hiszem, egyezséggel.

Kétségtelen, hogy családtagok írásai és aláírásai között gyakran találhatók egymással rokon egyéni írássajátságok. Ugyanúgy, mint ahogy ágybéli, idegrendszerbeli és egyéb sajátságok is átszállanak az ivadéokra vagy azonosan jelentkeznek testvéreknél. Ebben az esetben is, a hamisított vagy az apa megbízásából írt) aláírások rendkívül hasonlítottak a nyomdatulajdonos aláírásaihoz. Ez készítette aztán az illetőt arra, hogy minden váltójára ráfogja, hogy az a fia hamisítványa, mivel azt szokése folytán bűnvádilag felelősségre vonni úgy sem lehetett. Azokat a vál-

tókat azonban, amelyeket én valódinak és az ő kezétől aláírottaknak véleményeztem, kifizette. Nem is tehetett mást.

*

R.-nek, a legnagyobb vegyészeti gyárunk tulajdonosának van egy fia, aki akkoriban színházi habitué és, mint tréfásan mondták, a színművészetet a színésznőkben támogató mecénás volt, amikor a vegyészeti gyáros papa egy húsznyolcezer pengős váltó kifizetését megtagadta és feljelentést tett váltóhamisításért.

A büntetőeljárás során a terhelő bizonyítékok súlya alatt a mecénás fiú három barátja került a vádlottak padjára.

Mind a háromról bebizonyosodott, hogy állandóan pumpolták a gyáros fiát és a húsznyolcezer pengős váltónak ellenértékét ők egymás között szétosztották. De a pénzből mindegyik odaadott nagy kegyesen a gyárosfiúnak egy-egy, „kölcson“ összeget.

A váltón három hamis aláírást találtam. Az egyik hasonlított a gyáros aláírásához, a másik két név tulajdonosának aláírását azonban a tettesek nem tudták jól utánozni.

A három vádlott az egész hamisítást rá akarta tolni a gyáros fiára. Találtak is írásszakértőt, akinek véleménye támogatta ezen igyekezetüket. Mindhárom bírói fórum azonban az én szakvéleményemet fogadta el indokainál fogva, amely

szerint a három osztozkodó vádlott közül csak kettő tevékenykedett a hamisításban. Ezeket meg is büntették.

Egy dúsgazdag nagyiparosnak aránylag fiatal ügyvédje, akkor még nemrégiben vizsgálóbíró, keresett fel egy napon. Elmondotta, hogy a nagy iparost és feleségét valaki állandóan névtelenlevelekkel bosszantja. Sértés, rágalmazás, zsarolási szándék, vagy ilyesmi nincsen a levelekben és így bűnvádi feljelentést nem lehet tenni az is“ meretlen ellen. Azonkívül a levelek tartalmából az látszik, hogy a névtelen író nagyon ismeri a nagyiparos családi körülményeit. Olyan dolgokról is írt, amilyeneket csak a család vendégei tudhatnak, de kívülálló nem. Szeretnék tudni, ki a névtelen levélíró, tehát azt eszelték ki, hogy meghívják összes ismerőseiket estélyre a fővárostól alig egy órányira fekvő kastélyukba. Külön autócarok viszik ki a vendégeket és arra kérik, hogy szerencséltessem őket a volt vizsgálóbíró-ügyvéddel együtt. A kastélyban vendégkönyv van, abba minden vendég írjon be valamit én is. Az, ügyvéd, aki egyébként szellemes ember volt, gondoskodni fog arról, hogy ne csak a neveket írják be, hanem mindenki pár szót is. Ha valakinek semmi sem jutna eszébe, az ügyvéd majd készségesen tanácsol valami mulatságosat.

Másnap végezzem el a vizsgálatot ott a kastélyban, a család jelenlétében, hogy ők annak so-

rán felvilágosítást is adhassanak, ha netalán valamelyik vendégük írásával behatóbban foglalkozni kívánnék. Ők mindjárt megmondják, érdemes-e, mert tudhattam az illető vendég azokat a dolgokat, amiket a névtelen levelek tartalmaznak. Az estély nagyszerű volt! A bárónő háziasszony bemutatta leányának az egyik kiváló írónkat, B. Szt.

— Boldog lehetsz, hogy egy ilyen nagy író ismerhetsz meg — mondta a mama.

— Oh! kedves bárónő, — szerénykedett az író — hiszen a leánya is írónő?

— Az más, — felelte a bárónő — leányom csak úgy irigál! — Nyelvbotlás volt. Irogál.

Később a háziasszony velem együtt bemutatta a „nagy írónak“ a volt vizsgálóbíró-ügyvédet is. Az író így szólt az ügyvédhez, meglehetősen leereszkedő hangnemben:

— Ön talán az, a humánusságáról ismert volt vizsgálóbíró, aki annyi letartóztatott embert helyeztetett szabadlára?

Az ügyvéd széles gesztussal végigmutatott az estélyi ruhás vendégseregen.

— Amint látni méltóztatik!

Ez az estély azonban nemcsak ezért a néhány derűs, jelenetért maradt meg emlékezetemben. Másnapi írásvizsgálatom már-már eredménytelenül végződött volna, amikor a vendégkönyv megnyitó lapján lévő írásra terelődött figyelmem. Megtudtam, hogy az a báró egyetlen s a háztól hosszabb idő óta távollévő fiának az

írása, aki egyébként is sok borsot tör a család orra alá.

A névtelen levélíró írása a fiú elváltoztatott írása volt!

*

A szerencsétlen emlékéü frankhamisítás talán meg sem történik, ha elkövetői tudták volna, hogy az írásvizsgálatoknál is kitűnően bevált ultraibolyafénnyel a papírpénz-hamisítások könnyűszerrel felfedezhetők.

Amikor a kísérleti hamis frankokat a tettesek kijuttatták Belgiumba, külföldi társaim információja szerint az ottani bank azonnal kvarcfényes ultraibolyás vizsgálatnak vetette alá a hamisított bankjegyeket.

A hamisoknak papíryanaga, festőanyaga a kétségtelenül valódi frankjegyekkel szemben feltűnően elütő színben fluoreszkált. Ez is hozzájárult ahhoz, hogy ismételt közbenjárásomra később a rendőrségünket is felszerelték ezzel a lámpával.

Az 1914—1919-ik világháború alatt megtörtént, hogy hősi halált halt katonáknak tábori levezőlapon írt írásait is jogérvényes végrendeletesnek fogadták el.

Érthető azonban, hogy nem egynél írásvizsgálatra is szükség volt. A vizsgálatok során azt tapasztaltam, hogy az éveken át harctéren küzdő emberek írásaiban lényeges változások voltak

megállapíthatók. A polgári foglalkozásoktól eltérő katonai foglalkozás, a megváltozott életmód, a más táplálkozás, a higiéné vagy higiéné-hiánya, a harccal járó fáradalmak, a harcok izgalmi (különösen a Doberdón és Verdinnél) lassan-lassan az írásokat is átalakították. Így előfordult, hogy ha az illetőnek kronologikus sorrendben írt írásai nem állottak rendelkezésemre, hogy azoknak tanulmányozásával az átalakulási folyamat követhessem, nem is tudtam határozottan eldönteni, hogy a végrendekezést tartalmazó hadilevél vagy hadilevelezőlap tényleg annak kezétől származott-e, aki végrendekezett.

*

Fuvarlevél-hamisítások, különösen egyidőben, sűrűn foglalkoztattak. Többnyire eltávolított vagy átírt és hozzáírt számok vizsgálatáról volt szó. Ha vegyszer segítségével a kérdéses helyeket az üveghez hasonlóan nem tudtam volna átlátszóvá tenni, vagyis a papírost nem változtattam volna át celluloidlappá, anélkül, hogy az írás megváltoznék, alig találhattam volna meg a biztonságos vizsgálati módozatot. Az ilyen eljárás-hoz azonban, ha bűnjelről volt szó, az engedélyt külön ki kellett járnom, mivel az egyszer már ily módon megváltoztatott papírt soha többé nem lehet eredeti állapotába visszaváltoztatni.

Mielőtt a papírt átlátszóvá tesszük, az iratról éles stereo-fényképmásolatot, a hamisítási helyekről pedig mikrofotografiákat kell felvenni.

1914 végén, mikor tűzvonalunk a szerbekkel szemben és párhuzamosan húzódott, csapataink megfigyelték, hogy éjszakánként a mi lövészárkainkból egy közép nagyságú, hosszúszerű hadikutya hagyja el gazdáját és az ellenséges vonalak irányában eltűnik. Csodálatosképpen a nap felkeltekor a kutya megint gazdájánál, egy tártaiékos tisztünkénél heverészett. A megfigyelés következményeként a parancsnok kiadta az utasítást, hogy ahol ilyen kutyát észrevesznek, azt le kell löni. Néhány nap múlva az őrszemek által lelőtt kutyák között olyat is találtak, amelynek nyakörve alatt és végbelében kis alumínium-tokocsokban is szerb (ciryl) betűkkel írt, azonos szövegű cédulák voltak. Az apró írású cédulák hadititkot tartalmaztak. Bár nem lehetett megállapítani, hogy a bizonyára betanított és postás szerepet betöltő kutya az említett tartalékos hadnagy kutyája volt-e, (mert sok ilyen egyfajta hadieb volt csapatainknál) a gyanú mégis a tartalékos és szerb nemzetiségű, bácskai hadnagyra irányult. Próbaírást vétettek a gyanúsítottal. Azt tagadta, hogy tudna szerb betűkkel írni. Kirendeltek írásszakértőnek. Kétségtelen biztonsággal sikerült megállapítanom, hogy a bűnjelet képező cédulák az ő kezétől származnak. Erre azt beismerte és elmondotta, hogy az ellenséges fronton szolgálatot teljesít egyik volt diáktársa, akivel annakidején együtt lakott s akit a kutya éppen úgy szeretett, mint őt. Már a békében gyakorolták a kutyával azt, hogy egymáshoz kül-

döngették, ha bármilyen távolságra is voltak egymástól. Valahányszor a kutya egyikükhöz ért, az mindig megetette.

*

Vizsgáltam olyan kémkedési bűnjelet is, amelyen a látható írás sorai közé láthatatlan, úgynevezett szimpatikus tintával írtak sorokat. E tintát a németek találták fel, de midőn a franciák nagynehezen rájöttek a vegytinta mineműségére, akkor azok láthatatlan ezüst-amalgámot használtak a titkos írásokhoz. Képzeltető, mennyire meglepődtem, amikor egy az oroszok javára kémkedő egyén írásai között (és a tojás-héján is) speciális kvarcfény alatti vizsgálatom során ilyen titkos írás nyomait fedeztem fel. Rögtön átadtam ezüst amalgámra vonatkozó vegyi vizsgálatnak eszközlése végett az írásokat a vegyészeknek, akik aztán láthatóvá tették. A további vizsgálat során kitűnt, hogy a kém a mi csapataink közé beosztott német csapattestnek egyik tartalékos alhadnagya volt, a polgári életben vegyészeti laboratórium alkalmazottja. Vallatásánál elbeszélte, hogy a láthatatlan tinta összetételét nem német laboratóriumban tanulta, hanem a spanyol Montague Denise bűbájos grófnőtől, akinek szerelmese egy amerikai fogorvos volt és mint ilyen, ezüst-amalgámmal dolgozott. Az felfedezte, hogy annak oldatával láthatatlanul is lehet írni.

*

Aztán emlékszem egy levél vizsgálatára, melyet Berlinből poste restante küldtek Bécsbe. A címzett ott nem vette át, pedig 6000 koronát tartalmazott. Figyeltették a bécsi poste restante osztályt. Másfél hónapra rá ugyanarra a névre két levél érkezett. Ezekért már jelentkezett egy civil úr, akit a három figyelő detektív követett, de az taxiba ugrott és elmenekült. A taxi rendszámát megjegyezték és megtalálták a kocsit. A sofőr elmondotta, hová vitte a civil urat. Tettenérésről persze már szó sem lehetett. Mikor azonban az úr egy pozsonymegyei faluba utazott s onnan postán levelet akart továbbítani, a levelet elfogták. Ez volt az, amelyet annak megállapítása végett, hogy az általa tagadott írás az ő készétől származik-e, nekem vizsgálatra átadtak. Úgy tudom, az illető a hírhedt Redl osztrák vezérkari ezredesnek egyik bűntársa volt.

Egy gazdag, budapesti, fiatal háztulajdonos bűnügyét tárgyalták. Zsarolás volt ellene a vád. Megállapítottam számtalan levélről, melyekben nőket fenyegetett meg, de melyeket nem vállalt magára, hogy azokat igenis ő írta. Zárt tárgyalást rendeltek el. Az elnök felszólított, hogy maradjak a teremben mint bizalmi. Kirendelésemet, mind a védő, mind az ügyész elfogadta. Megjelent a törvényszéki orvosszakértő tanár és ellenőrzőként egy másik magántanár-orvos. Ez utóbbi azt vitatta, hogy a vádlott szexuális kívá-

nalmainak kielégítése a nőkre nézve fájdalmai járt, ezért olyan nő, aki egyszer már barátkozott vele, nem volt hajlandó a benső barátságot folytatni. Lassan-lassan a ledér életű nők körében is elterjedt az a hír s a vádlott már sem pénzzel, sem egyéb megengedhető eszközökkel nem tudott vágyainak kielégítéséhez jutni. Így aztán a zsarolásnak és kényszerítésnek ilyen iskolapéldáját mutató levelek megírására szánta rá magát.

A hivatalból kirendelt orvosszakértő-tanár előadta, hogy ő is megvizsgálta a vádlott fiatalembert, de testalkatában egyáltalában nem talált olyan abnormitást, mint az ellenőrző orvosszakértő. A bűncselekmény enyhítő körülményeit és a beszámíthatóságot illetőleg tehát egészen más a véleménye.

Az egykori vádlottat — aki az orvosszakértők vallomása alatt nem volt a teremben — ma is *sokszor* látom a belváros utcáin. Hajlotthátú koros férfi, aki, ha meglát, messziről mélyen leemeli kalapját előttem, holott az én szakvéleményem nagyon terhelő volt reá nézve. De sejti, hogy én tudom róla azt, amiről ő talán sohasem értesült és ami annyi bajt okozott neki az életben!

*

1935-ben B. Sándor pezsgőgyáros beperelte K. háztulajdonost. Azt állította, hogy ez utóbbit őt pezsgőgyártásra Amerikába küldte és garan-

tálta, hogyha nem sikerülne ottani vállalkozásuk, hetvenezer pengőt fizet neki. Az írásos megállapodás a pezsgógyáros szerint elkallódott amerikai tartózkodása alatt. A háztulajdonos pedig megesküdütt, hogy ilyen megállapodást nem írt alá.

Erre B. Sándor hamis esküért feljelentette K.-t s akkor íme egyszerre az okirat is megkerült! K. sem volt rest. Ő meg magánokirathamisításért jelentette fel a pezsgógyárost, hogy az az ő aláírását meghamisította. Megvizsgálás végett kiadták nekem az okiratot. Közben a rendőrség szembesített K.-val két kávéházi pincért, akikről azt állította B., hogy azok látták, mikor K. neki az okiratot aláírta. De ezek nem ismerték fel K.-ban azt a személyt, aki a kávéházban okiratot írt alá.

A pezsgógyáros aztán felmutatott egy borítékot, melyben a megkerült okirat New-Yorkból érkezett, sőt meg is nevezte az ottani feladót. A főkapitányság telefonon felhívta a jelzett new-yorki személyt, de az tagadta, hogy bármilyen okiratot is küldött volna a pezsgógyárosnak. Erre B.-t letartóztatták.

Szavkélemlényem szerint az aláírás kitűnően sikerült hamisítvány volt. A hamisító üres levélpapírokon gyakorolhatta az aláírást és a legjobban sikerült fölé írta be a szöveget. Ezt abból állapítottam meg, mert a szövegírás tintája kevésbé oxidálódott, mint az aláírásé. Később meg is találták a tettest: a pezsgógyárosnak az a

partnere volt, akit a pincérek láttak. Vallatása alkalmával beismerte, hogy az, okirat úgy készült, amint azt az, írásszakértő mondja. A pincérek előtti jelenetet, t. i., hogy ő, mármint K., aláír egy okmányt, későbben eszelték ki. Ténylegesen egész más okmányformájú papirozt írt ott alá.

A törvényes rendelkezések — így a köznyelven zsidótörvénynek mondták is — sokszor maguk után vonnak olyan bűncselekményeket, amelyeket azelőtt csak elvétve követtek el. Például az egyházi anyakönyvek meghamisítását.

Egyik püspökségünk felkért, hogy egy elaggott plébánosuk fegyelmi ügyében vizsgáljam meg, igaz-e a feljelentés vádja, hogy az, egyik ottani földbirtokos kikeresztelkedési dátumát a plébános az, egyházi könyvekben a földbirtokos érdekében meghamisította? Fontosnak jelezitek a vizsgálatot már csak azért is, mert az ügyészség a fegyelmi vizsgálat eredményéhez képest emel vagy nem emel vádat a plébános ellen.

A földbirtokos-család kikeresztelési adatai az egyházi naplóban idősoros sorrendben ugyan, de a lap végére olyan helyre jegyeztettek be, ahol az illető hónapról szóló bejegyzések meg is szűntek. Tintavizsgálatom igazolta, hogy a bejegyzés ugyanazon tintával készült, mint amellyel az azt megelőző s gyanún felül álló bejegyzések. Ezenkívül a tinta oxidálási foka ugyanaz volt, mint az előtte levő tételeké.

Természetesen az érdemekben megőszült pap ellen mindennemű eljárás megszűnt, az öreget azonban annyira megviselte a vizsgálattal járó izgalom, hogy kénytelen voltak őt nyugdíjazni.

Az Ágostai Evangélikus Egyház püspöksége hasonló természetű vizsgálatra kért fel. Az egyházi anyakönyvben a lelkész távolléte vagy betegsége alatt tényleg történt hamisítás. A meghamisított beírás ugyancsak egy kikeresztelkedett család érdekében készült, de nem a lelkész kezének írása volt, hanem egy azóta fegyelmileg elmozdított és züllésnek indult segédlelkészé.

Egyik legnagyobb biztosító intézetünk ügyvezető igazgatója viszont csak az én írásvizsgálatom alapján tudta bebizonyítani, hogy nagyatyja, akinek, akkor még német neve volt, 1848-ban a szabadságharc alatt már kikeresztelkedett és főhadnagyi rangot viselt. Vizsgálatom nem volt egyszerű, mert a régen elhalt nagyapától csupán három kétségtelenül valódi aláírás állott rendelkezésemre. Azokból kellett megállapítanom, hogy a hadilevéltárban fekvő, 1848-ban írt kérelem írása s annak aláírása a biztosítási igazgató nagyapjának kezeírásával azonos. A valódi aláírások és a hadilevéltári írás között azonkívül több mint harminc év időköz is volt. Az aláírások, mondjuk Aranyi nevet, a hadilevéltári mondjuk Gold nevet tartalmazták. Az azonosítást mégis ki tudtam mutatni és mindenütt el is fogadták. Az ügyvezető igazgató ma is állásában van.

A hadilevéltár állította ki azok részére az igazolást, akik 1914—1918-ig a háborúban hosszabb frontszolgálatot teljesítettek és valamely hadikitüntetés vagy különböző vitézségi érmet kaptak. A frontharcosok budapesti ötödik kerületi csoportjának vehetője azonban három olyan igazolványt hozott hozzám, amelyeket hamisaknak találtam. Később ilyeneket a büntetőbíróság is megvizsgáltatott velem. Csodálatosképen valamennyi hamisított igazolványnak pecsétje s úrlapja valódi volt, az alezredes aláírása azonban nem. Természetes, hogy amikor ezeknek híre terjedt, sok hatóság, egyesület, sőt magánosok is a legtöbb ilyen igazolványban hamisakat sejtettek és azok ellen, akik ilyen igazolványokat felmutattak, bűnvádi eljárást indítottak. Ámde nem mindig volt hamis. Sok szerencsétlenül megvádolt egyén bizonyult ártatlannak. Végül is kinyomozták azt a hadilevéltárban beosztott altisztet és írnokot, akik jó pénzért ilyen hamisított okiratokat árusítottak.

*

A megtagadott írású leveleknek tartalmát legtöbb esetben nem lehet elmondani. Nem tűrik meg a nyomdafestéket.

Egy ízben már hazafelé tartottam a büntetőfőtárgyalásról, mikor a folyosón nagyszámú szép fiatal nő zshivajgó csoportjára lettem figyelmes. Az azóta megszűnt „Színházi Élet“ csoportképeire hasonlítottak. Nem tévedtem.

Egy járásbírósi jegyző vágott keresztül a csoporton s örömmel üdvözölt.

— A járásbíró úr megbízásából éppen telefonálni akartam méltóságodnak, hogy fáradjon be hozzánk, ha ráér. De hogy itt találom, azonnal megkezdhetjük a becsületsértési per tárgyalását. Hadd távozzanak mielőbb a fiatal hölgyek.

K. színésznő goromba névtelen levelet írt egy nemkülönbön gyönyörű társnőjének. De tagadta, hogy azt ő írta. Fájó szívvel mégis megállapítottam, hogy bizony az az ő írása. A levél nem volt erősen sértő, de többek között mégis azt vágta a címzett fejébe, hogy „ne hencegj te randa nagy fenekű!“.

A bíróság Thália vádlott papnőjét felmentette. Az ítéletet így indokolta: „A női testreszék minéműségének jelzővel való illette, egy magában becsületsértést nem képez.“

*

Befejeztem az írásvizsgálatok ezeregyéjszaka-elbeszéléseit. Nem lovagolok tigrisen, hogy le ne szállhassak (mert megesz). Ellenkezőleg. Majdnem úgy érzem magamat, mint mikor a háziaszszony egy vacsora végeztével azt kérdezte tőlem:

— Mondja csak, maga olyan beszédes ember, miért nem beszélgetett a szomszédnőjével, azzal a kedves, bájos leánnyal?

— Hát,... ami eszembe jutott, az nem való leánynak, ami pedig leánynak való lett volna, az nem jutott eszembe!

Az idő és a kor előrehaladtával az, ember mind messzebb látó lesz azt látja jól, ami messze van.

De hogy öregnek ne tartsanak, inkább nem mondok el többet azokból a dolgokból, amelyek régen-régen történtek, ha még olyan kecsegtető volna is azokat a „modern életszemlélet“ szemzőge szerint előadni vagyis olyasmit, amit ifjú olvasóim minden olvasmányban keresnek. A közelmúltból pedig azok a történetek, melyeket még el nem mondtam, ma még nem valók a nyilvánosság elé!

Elbeszéléseimet e három tanáccsal végzem:

Minden írás áruló lehet!

Ha írunk, írjunk becsülettel!

írásunkat sohase tagadjuk meg!